

Kooskõlastustabel

Kooskõlastustabel.....	1
EELNÕU KOOSKÕLASTAJATE TAGASISIDE	2
Kaitseministeerium (KaM)	2
Justiits- ja Digiministeerium (JDM)	4
Rahandusministeerium (RaM).....	22
Siseministeerium (SiM).....	27
Sotsiaalministeerium (SoM)	29
Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liit (EKTL)	30
Tudengisatelliidi SA	32
Riigikantselei.....	33

EELNÕU KOOSKÕLASTAJATE TAGASISIDE

Nr	Ettepaneku esitaja/ kooskõlastaja	Märkus, ettepanek või kommentaar	MKMi seisukoht
1.	Kaitseministeerium (KaM)	<p>Analüüsid eelnõud laiemalt ja vaadates suuremat riigikaitselist pilti, soovitame seadust täpsustada. Nimelt võivad kosmoseseaduse alusel tegutsevad käitajad omada vajalikku infot alates kõrgendatud kaitsevalmidusest sõjaseisukorrani, rääkimata riigikaitse vaatest olulistest teenustest, mille toimepidevus võib tuua sõjalist eelist konfliktis. Seega võiks kosmoseseaduse alusel tegutsevatel isikutel olla vastavalt riigikaitseaduse 5. peatükile sundkasutusse andmise, sundvõõrandamise kohustus või riigikaitseülesanne.</p> <p>1. Kaitseministeerium teeb ettepaneku täiendada eelnõu § 18 punktiga 4 ja sõnastada: kosmosetegevuse vajalikkus riigikaitseliste kohustuste täitmiseks. Sõltuvalt kosmosetegevusest ja tagamaks kosmoseseaduse § 5 põhimõtet riigi julgeoleku toetuseks, on vajalik, et käitajad oleksid teadlikud oma potentsiaalsest panusest riigikaitse tõhusamaks korraldamiseks nii kriisi- kui sõjaolukorras. Kui kosmosetegevus võib olla vajalik kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni korraldamiseks või sõjaseisukorra lahendamiseks, sealhulgas riigikaitseülesannete täitmise toetamiseks, tehakse selle kohta eelotsus ning vajadus tuleb välja selgitada juba kosmosetegevusloa menetlemise käigus. Ühtlasi tuleb siis ka tsiviiltoetuse registrisse vastav kanne teha.</p>	Arvesse võetud. Eraldi täiendavat punkti § 18 (nüüd § 21) juurde ei ole vaja panna. Täiendatud §-i 18 (nüüd § 21) seletuskirjas, et käitajad oleksid teadlikud oma potentsiaalsest panusest riigikaitse tõhusamaks korraldamiseks nii kriisi- kui sõjaolukorras.
		2. Lisaks eelnevale ei ole vastutust puudutavad sätted seaduses piisavalt selged. Eelkõige § 55 lg 1, mille kohaselt kaasneb sanktsioon kui kosmosetegevusele esitatavate nõuete rikkumine toob kaasa ohtlikkuse varale, keskkonnale, riigi julgeolekule või riigikaitseobjektile. "Ohtlikkus" on ka seletuskirjas mõtestamata. Siinkohal võiks selgem olla "kahju" või "oluline mõju" vara hävimisele, keskkonnale jne.	Arvesse võetud. § 55 lg-s 1 (nüüd § 62 lg 1) sõna „ohtlikkus“ asendatud sõnaga „oht“ ning terminit „oht“ selgitatud seletuskirjas.
		3. KaM juhib tähelepanu, et EL-i ja ESA tegevuse kontekstis on kosmosealane teave teatud ulatuses salastatud. ESA juures tegutseva julgeolekukomitee tegevuses ei ole Eesti esindaja seni osalenud, kuna Eestil puuduvad salastatud teabe käitlemist eeldavad projektid. Lähtudes eeltoodust teeb Kaitseministeerium ettepaneku:	Kommentaar ei ole kosmosetegevuse seaduse kontekstis relevantne, mistõttu seda eelnõu teksti osas arvesse ei võeta.

<p>3.1 Kaaluda, kas riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadust ja Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määrust nr 262 „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“ on vaja täiendada alusega, mille alusel on võimalik kosmosetegevusega seotud teavet salastada;</p> <p>3.2 Kaaluda eelnõu § 2 täiendamist lõikega järgmises sõnastuses: „Kosmosetegevusega seotud teabe, mis on riigisaladus või salastatud välisteave, töötlemisele kohaldatakse riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadust ning selle alusel antud õigusakte“;</p> <p>3.3 Selgitada eelnõu seletuskirjas, kas eelnõus määratud pädev asutus hakkab Eestit esindama ka ESA julgeolekukomitees või on see riigi julgeoleku volitatud esindaja ülesanne.</p>	
<p>4. Eelnõu § 12 reguleerib käitaja, kosmoseobjekti omaniku ja nimetatud isikute tegeliku kasusaaja usaldusväärsust. Kaitseministeerium teeb ettepaneku sätestada pädevale asutusele võimalus küsida usaldusväärsuse kontrollimise eesmärgil teavet teistelt riigiasutustelt, seal hulgas julgeolekuasutustelt ja sätestada, et Venemaa Föderatsiooni ja Valgevene kodanikke ei loeta ühelgi juhul usaldusväärseks. Pädev asutus (TTJA) ei pruugi ise omada teavet, mis näitab, et isik ei ole usaldusväärne. Mõnel teisel riigiasutusel võib selline teave olemas olla. Sarnane meede on loodud välisinvesteeringu usaldusväärsuse hindamise seaduses. Meetme abil on loodud õiguslik alus koguda teavet ja analüüsida võimalikke julgeolekuriske ja mõju. Venemaa Föderatsioon ja Valgevene on Eesti suhtes vaenulikult meelestatud riigid, mille kodanikel ei tohiks olla lubatud kosmosetegevusega tegeleda.</p>	<p>Arvestatud. Venemaa Föderatsiooni ja Valgevene kodanike usaldusväärsuse küsimusega nõustutakse, aga seadusesse seda üle ei tooda, sest sellisel juhul peaks nimekiri pikem olema.</p> <p>Lisatud § 18 („Teabe küsimine“) ning 11.peatükk („Asutuste vaheline koostöö“)</p>
<p>5. Eelnõu § 12 lõike 3 punkti 7 kohaselt on üheks isiku ebausaldusväärseks lugemise kriteeriumiks see, kui isik on seotud või on olnud seotud Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekut või avalikku korda ohustava tegevusega. Eelnõu § 41 lõike 2 punkti 2 kohaselt ei tohi kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmisega kaasneda ohtu Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule ega avalikule korrale. Kaitseministeerium teeb ettepaneku lisada sätetesse Euroopa Liidu liikmesriikide kõrvale ka NATO ja ESA liikmesriigid. Need riigid on Eesti jaoks olulised partnerid, kelle julgeolekut või avalikku korda ohustavatel isikutel ei tohi lubada kosmosetegevusega tegeleda.</p>	<p>Arvestatud. Nõustutakse ettepanekuga lisada sätetesse (§ 12 lg 3 p 7 nüüd § 12 lg 4 p 6; § 41 lg 2 p 2 nüüd § 45 lg 3 p 2). Euroopa Liidu liikmesriikide kõrvale ka NATO ja ESA liikmesriigid.</p>
<p>6. Eelnõu § 31 lõigetes 2 ja 3 ning §-s 46 on kasutatud väljendit „rahvusvaheline sõltumatu organisatsioon“. Seletuskirja järgi võib selline organisatsioon olla ka mõne riigi valitsusasutus või eraettevõtja. Kaitseministeerium juhib tähelepanu, et sõna „rahvusvaheline“ kasutamine ei ole selles kontekstis õige. Sõna „rahvusvaheline“ viitab</p>	<p>Arvestatud. Termin „rahvusvaheline sõltumatu organisatsioon“ on asendatud terminiga „pädev</p>

		organisatsiooni riikidevahelisele või riikide ülesele iseloomule. Eraettevõtja või riigi valitsusasutus ei ole selles tähenduses Rahvusvahelised.	organisatsioon” nüüd §-des 35 ja § 50.
2.	Justiits- ja Digiministeerium (JustDigi)	<p>I. Üldised tähelepanekud</p> <p>1. Kosmosetegevusloa regulatsioon – palume kriitilise pilguga vaadata üle eelnõu 4. peatüki sätted ja analüüsida kosmosetegevusloa taotlemise, andmise, muutmise, kehtivuse peatamise ja kehtetuks tunnistamise reguleerimise vajadust eelnõuga kavandatavas mahus.</p> <p>Õigussüsteemaatiliselt kohalduvad mis tahes tegevusalal tegevusloa andmisel, muutmisel, peatamisel, kehtetuks tunnistamisel jms majandustegevuse seadustiku üldosa normid (MSÜS), kui seadusega ei ole sätestatud erisusi. MSÜS üldseadusena sätestab ühtsed majandustegevust reguleerivad normid ning annab õigusliku ja terminoloogilise põhiraamistiku, mis kujundab kõiki majandustegevuse eriregulatsioone. Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus koos majandustegevust reguleerivate eriseadustega peab moodustama ühtse majandustegevuse õiguse süsteemi.</p> <p>Ka eelnõu § 2 lg 5 sätestab, et kosmoseseaduses reguleeritud ettevõtja majandustegevuse alustamisele, teostamisele ja lõppemisele kohaldatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seadust, võttes arvesse käesolevast seadusest tulenevaid erisusi. Kahtlemata esineb erinevatel tegevusaladel majandustegevuse reguleerimisalasse jäävate üksikküsimuste suhtes erisusi, kuid nende puhul tuleb eriseadustesse sisse viia erisäte täpselt seal, kus kõrvalekaldumist vajatakse.</p> <p>Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse normide dubleerimiseks valdkondlikus eriseaduses puudub aga vajadus. Dubleerimist tuleb vältida.</p> <p>Samuti teeme ettepaneku, et eelnõu võiks olla tehnoloogianeutraalne. Toome näitena, et eelnõu § 15 reguleerib taotlusele lisatavaid dokumente – tuleks kaaluda, kas kõik lisatavad peavad olema dokumendid või saaksid need olla ka andmete kujul. Palume eelnõu läbivalt üle vaadata.</p> <p>Palume kosmosetegevusloa regulatsiooni analüüsida, eelnõu muuta ja MSÜS-s sätestatud normide dubleerimist vältida.</p>	<p>Kommentaariga on arvestatud ja eelnõud vastavalt täiendatud.</p> <p>Menetlustähtaegade osas puudub hetkel praktika ning</p>

<p>2. Menetlustähtajad – eelnõus on erinevate toimingute ja haldusaktide andmise menetlustähtajaks sätestatud 60 või 90 tööpäeva, mida on võimalik mõistliku aja võrra pikendada. Palume hinnata, kas 60-tööpäevane menetlustähtaeg on ühtviisi põhjendatud nii tegevusloa taotluse lahendamiseks kui ka näiteks kosmoseobjekti registrist kustutamiseks.</p> <p>Menetlustähtaeg peab olema vastavuses toimingu sooritamiseks või haldusakti andmiseks kuluva ajaga. Seetõttu on küsitav, kas kosmoseobjekti registrist kustutamine nõuab samapalju aega kui kosmosetegevusloa taotluse lahendamine.</p> <p>Lisaks ei saa pidada põhiseaduspäraseks (PS §-d 3, 14, 31) eelnõus ette nähtud võimalust pikendada seaduses sätestatud tähtaega mõistliku aja võrra. Taotlejal peab olema võimalik aru saada, millise aja jooksul tema taotlus lahendatakse. Vastupidisel juhul ei ole taotlejal mõistlikult võimalik oma tegevust planeerida.</p> <p>MSÜS § 20 lg 3 sätestab, et majandushaldusasutus võib taotluse lahendamise tähtaega üks kord kuni 30 päeva võrra pikendada, kui see on vajalik üksikjuhtumi keerukuse tõttu, teavitades sellest taotluse esitanud ettevõtjat. Majandushaldusasutus peab tähtaja pikendamise vajadust ja selle kestust taotluse esitanud ettevõtjale edastatud teates põhjendama.</p> <p>Palume hinnata sätestatud menetlustähtaegade valikut, samuti vältida tähtaegade pikendamist „mõistliku aja võrra“ ning eelnõu vastavalt muuta.</p>	<p>tähtajad on pandud hinnanguliselt rääkides läbi TTJA ja EKTL-iga. Hetkel jäetakse tähtajad nagu on ning hiljem kohendatakse vastavalt vajadusele.</p> <p>Nõustatakse, et tuleks vältida tähtaegade pikendamist „mõistliku aja võrra“. Eelnõud on parandatud vastavalt.</p>
<p>3. Eelnõu 12. ptk – reguleerib vastutust. Palume seletuskirja täiendada ning lisada kõikide väärteosätete selgituste juurde konkreetsed paragrahvid, kust need nõuded tulenevad, mille rikkumise eest on vastutus kavandatud. See on vajalik selleks, et isikutel oleks võimalik aru saada, milliste normide kohaselt tuleb neil käituda nii, et vältida karistust.</p> <p>Eelnõu §-des 54, 56 ja 57 on füüsilisele isikule võimalik karistusena kohaldada lisaks rahatrahvile ka aresti. Tegemist on väga tõsise karistusega, kuna sellega võetakse isikult vabadus. Seetõttu tuleb seletuskirjas sellist otsust selgitada ja ka põhjendada.</p>	<p>Kommentaariga nõustatakse ja eelnõud on vastavalt parandatud.</p> <p>§54 nüüd § 61; § 56 nüüd § 63; § 57 on eemaldatud.</p>
<p>Palume täiendada seaduse eesmärki. Kaaluge võimalust lisada täiendatud kujul väljatöötamiskavatsuses toodud eesmärgid (lk 10):</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Seletuskirja on täiendatud vastavalt.</p>

<p>1. Reguleerida kosmoseobjektide sobilikuks tunnistamise ja registreerimise protsess, et muuta kosmosevaldkonnas tegutsemise tingimused läbipaistvamaks, maandada kahjude tekkimise riski ja vähendada kosmoseprügi teket.</p> <p>2. Jagada selgelt vastutus riigi, satelliidi omanike ja operaatorite vahel.</p> <p>3. Luua riigi poolt innovatsiooni toetav poliitika ja seadusandlus, et Eesti kosmosevaldkonda reguleerides lahendada Eesti e-teenuste kogemusega ja loodava kosmoseseaduse abiga globaalne kosmoseliikluse reguleerimise väljakutse ja eksportida Eestis arendatud lahendus maailma.</p>	
<p>II. Sisulised märkused</p> <p>4. Eelnõu § 2 – sätestab seaduse kohaldamisala. Seaduse lai kohaldamisala vajaks põhjalikku lahti seletamist ja vajadusel eelnõus täpsustamist. Seletuskirjas esitatud selgitused ei ole eelnõu sisu olulisust arvestades piisavad.</p> <p>Eelnõu seletuskirjas peaks avama seaduse kohaldamisala konkreetsete sätete lõikes täpsemalt, nt millest tulenevalt ja milliseid kohustusi on Eesti riik kohaldamisala puudutavalt endale võtnud ja miks need just sellisel kujul eelnõusse on jõudnud.</p> <p>Näide: eelnõu kohaselt kohaldatakse kosmoseseadust Eesti Vabariigi territooriumil toimuvale kosmosetegevusele (§ 2 lg 1). Samas kehtib seadus eelnõu § 2 lg 2 kohaselt ka väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimuvale kosmosetegevusele, kui: 1) see toimub Eestis registreeritud vee- või õhusõiduki pardal või 2) seda teeb Eesti kodanik või Eestis asutatud juriidiline isik või 3) seda teeb isik, kes elab Eestis pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse või tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel.</p> <p>Küsimus näite pinnalt oleks, kuidas seadust kohaldatakse, sealhulgas millest sõltub ja milles seisneb Eesti riigi vastutus nt olukorras, kus: a) Eesti kodanik või § 2 lg 2 p-des 2 ja 3 nimetatud isik tegutseb välisriigis (arvestades mh ka füüsiliste isikute topeltkodakondsuse võimalust); b) kosmosetegevus toimub Eesti territooriumil viibiva välisriigis registreeritud vee- või õhusõiduki pardal või sellega tegeleb välisriigi kodanik, välisriigis asutatud juriidiline isik või välisriigi pikaajalise elaniku elamisloa omanik.</p>	<p>4. Arvesse võetud ja küsimust avatud põhjalikumalt eelnõus ja seletuskirjas. Samas tuleb ka märkida, et rahvusvahelise õiguse kohaselt sõltub riigivastutus selle riigi territooriumist ehk avakosmose artikkel 7 alusel vastutab iga riik kosmoseobjekti poolt tekitatud kahju eest, kui a) riik lennutab kosmoseobjekti; b) riik korraldab selle käivitamise või c) lubab selle käivitamist oma territooriumilt või rajatiselt. Välja toodud näidete puhul on eelnõu § 2 lg 2 vastuseks küsimusele, sest see sätestab, et kui kosmosetegevusega tegeleb Eesti kodanik, Eestis asutatud juriidiline isik või elamisloa või -õigusega ja see kosmosetegevus toimub väljaspool Eesti territooriumi, siis kohaldatakse käesolevat</p>

<p>Kokkuvõttes vajab selgust, mille eest Eesti riik vastutab, sh kas Eesti riik oma territooriumil toimuva eest vastutab nõ ainuisikuliselt või on vastutus kuidagi jagatud. Kas Eesti riik saab vastutuse küsimuses tugineda sellele, et kosmosetegevusega tegeles välisriigist pärinev isik, ja vastupidi? Seda küsimust peaks eelnõus ja seletuskirjas põhjalikult avama, kuna eelnõu keskne eesmärk on piiritleda Eesti riigi vastutus kosmosetegevuses. Palume eelnõu ja seletuskirja selgitustega täiendada.</p>	<p>seaduse eelnõu. Järelikult tuleb sellises olukorras lähtuda eelnõust samamoodi, nagu seda kohaldatakse Eesti territooriumil toimuvale kosmosetegevusele.</p> <p>Samuti tuleb arvestada sellega, mis rolli Eesti kodanik või elamisloaga või -õigusega isik täidab kosmosetegevuses: Kui tegemist on pelgalt töøjaga, kes näiteks töötab mõne välisriigi käitaja juures, siis puudub Eestil vastutus. Kui aga Eesti kodanik vms on käitaja rollis, siis vastutab Eesti riik ka.</p> <p>Topelt-kodakondsuse teemal tuleb pädeval asutusel koostöös teiste asutustega (sh julgeolekuasutustega) juhtumipõhiselt hinnata isiku sobivust – eelnõue ega seletuskirja ülesanne ei ole üksikasjaliselt ära lahendada iga võimalik tuleviku stsenaarium juhtumipõhiselt. Ilmselged võimalikud konfliktid olukorrad tuleb pädeval asutusel koos julgeolekuasutusega läbi analüüsida, seadus ei saa ette diskrimineerida.</p>
--	---

<p>5. Eelnõu § 12 lõike 3 punkti 3 kohaselt ei ole isik usaldusväärne, kui teda on karistatud esimese astme kuriteo või tema päritoluriigi õiguse kohaselt võrdväärse raskusastmega kuriteo eest. Tänuväärsest märgitakse seletuskirjas, et välisriigis kehtiv kuritegude liigitamise süsteem ei pruugi olla sarnane Eestiga. Sellisel juhul peab pädev asutus vajaduse korral spetsialistide abil hindama, kas kõnealune tegu on vastav Eesti esimese astme kuriteole. Palume seletuskirjas täpsustada, keda peetakse silmas pädeva asutuse all ja kes on need spetsialistid, kes hindavad tegude vastavust.</p> <p>Eelnõu §-st 3 võib aru saada, et pädevaks asutuseks on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Kui jah, siis palume selle seletuskirjas selgelt § 12 osas ka välja tuua. Märgime, et TTJA-l ei pruugi olla olemas kõiki neid andmeid, mida usaldusväärseuse hindamiseks vaja on, ning seetõttu peab olema selge ka see, kellelt ja kuidas TTJA andmeid küsib.</p> <p>Märgime, et TTJA ei ole kriminaalmenetluse seadustiku § 31 kohaselt uurimisasutus, kes kriminaalasju menetleb. Seetõttu kahtleme, kas TTJA-l on käesoleval hetkel olemas oskused erinevate riikide kuritegude sisuliseks võrdlemiseks, et hinnata, kas tegemist on esimese astme kuriteoga Eesti õiguse mõttes või mitte. Kui see kahtlus on alusetu, palume seda seletuskirjas põhjendada. Palume eelnõu ja seletuskirja täiendada.</p>	<p>Arvesse võetud. Eelnõud ja seletuskirja on täiendatud vastavalt. TTJA saab võtta vajalikke selgitusi ja hinnanguid vastava valdkonna asjatundjalt, nt advokaat, õppejõud, notar, ministeerium või kes iganes, kellel on selleks pädevus. Eelnõus on ettenähtud § 18, mille alusel saab pädev asutus küsida vajalikku teavet teistelt asutustelt, isikult, osaliselt vms.</p>
<p>6. Eelnõu 4. ptk 2. jagu – kosmosetegevusloa andmine – puudu on tegevusloa kontrolliese (MSÜS § 18) ehk nende majandustegevuse nõuete kogum, mille täitmist kontrollitakse enne tegevusloa andmist ja mille täitmisest sõltub ka majandustegevuse lubatavus. Loomulikult peab lisaks tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvatele majandustegevuse nõuetele täitma ka teisi majandustegevuse nõudeid, kuid mitte kõikide nõuete täitmist ei ole vaja või ei saagi enne tegevusloa väljastamist kontrollida. Tegevusloa kontrollieseme määratlemisel on oluline tähtsus ka järelevalve teostamisel ja haldussunni kohaldamisel, sest kontrolliesemesse mittekuuluvate nõuete rikkumine ei saa olla aluseks tegevusloa kehtetuks tunnistamisele. Seda põhjusel, et kui loa saamine ei sõltu nende nõuete täitmisest, siis ei tohiks neist sõltuda ka loa kehtivus. Kõik sellised majandustegevuse nõuded, millele vastavust on ettevõtjast lähtuva ohu vältimiseks</p>	<p>Kommentaariga nõustatakse ja eelnõud on vastavalt täiendatud.</p>

<p>vajalik kontrollida enne majandustegevusega alustamise lubamist, peavad seega moodustama tegevusloa kontrollieseme, mille hilisema rikkumise korral on majandushaldusasutusel õigus ka tegevusluba kehtetuks tunnistada. Tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvad nõuded sätestatakse selguse huvides eraldi paragrahvina (vt nt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 72; elektrituruseaduse § 26). Palume eelnõu täiendada.</p>	
<p>7. Eelnõu § 17 lg 1 sätestab, et kosmosetegevusloa taotluse lahendamise tähtaeg hakkab kulgema arvates kõigi nõutavate andmete esitamisest. Kuna sama põhimõtte sätestab ka MSÜS § 20 lg 1, mis kohaldub tegevusalade üleselt majandustegevust reguleeriva üldseadusena ka kosmosetegevusloa andmisel, siis palume vastava korduse kosmoseseaduse kui eriseaduse § 17 lg-s 1 välja jätta. Sama märkuse teeme ka eelnõu § 23 lg 2 kohta.</p> <p>Palume eelnõu muuta.</p>	<p>Arvesse võetud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>
<p>8. Eelnõu § 17 lg 1 teise lause kohaselt võib pädev asutus tegevusloa andmise otsuse tegemise tähtaega mõistliku aja võrra pikendada, kui see on vajalik juhtumi keerukuse tõttu. Kavandatud säte on probleemne seetõttu, et taotlejal puudub ilma kindlaksmääratud ja avalikustatud tähtajata kindlus, millise aja jooksul on pädeva asutuse otsust oodata. Vastavalt MSÜS § 19 lg-le 3 võib tegevusloa taotlust lahendav majandushaldusasutus üldnormina taotluse lahendamise tähtaega üks kord kuni 30 päeva võrra pikendada, kui see on vajalik üksikjuhtumi keerukuse tõttu, teavitades sellest taotluse esitanud ettevõtjat. Majandushaldusasutus peab tähtaja pikendamise vajadust ja selle kestust taotluse esitanud ettevõtjale edastatud teates põhjendama. Teeme sama märkuse ka eelnõu § 23 lg 2, § 32 lg 4, § 42 lg 2 ja § 44 lg 4 kohta.</p> <p>Kui MSÜS-s sätestatud tähtaeg sobib, siis tuleb lähtuda sellest ja tähtaja pikendamise sätted eelnõust välja jätta. Kui soovitakse sätestada MSÜS-s sätestatust pikemat tähtaega, siis tuleb eelnõus sätestada erisus MSÜS-ist ja erisuse vajadust ka seletuskirjas põhjendada. Palume eelnõu muuta ja seletuskirja täiendada.</p>	<p>Arvesse võetud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>
<p>9. Eelnõu § 17 lg 3 sätestab: „Kui kosmosetegevusluba taotleb valitsusasutus, võib jätta loale märkimata või osaliselt märkimata käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 sätestatud teabe, kui teave on riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse kohaselt riigisaladus.“.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>

<p>Kuna Eesti loob kosmosetegevusega seotud koostöös eelduslikult ka <i>salastatud välisteavet</i>, siis võiks kosmosetegevusloa sättes kasutada <i>riigisaladuse</i> asemel üldist terminit – RSVS tähenduses <i>salastatud teave</i>.</p> <p>Omaette küsimus on, kas loal peaks salastatud teave olema siiski ka kajastatud (nt loa lisana), kuid see osa teabest peaks olema omakorda RSVS reeglite kohaselt kaitstud ja töödeldav. Küsimus vajaks asjaomaste asutustega koostöös täiendavat arutelu, mistõttu palume eelnõu ka asjaomastele asutustele arvamuse avaldamiseks edastada.</p>	
<p>10. Eelnõu § 19 lg 1 sätestab, et pädev asutus keeldub kosmosetegevusloa andmisest majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatud juhtudel, ja lõige 2 sätestab juhud, mille esinemise korral on pädeval asutusel tegevusloa andmisest keeldumisel kaalutlusõigus.</p> <p>Juhime tähelepanu, et eeltoodud keeldumise aluste puhul võib esineda vastuolu, kuna sama keeldumise alus on märgitud nii imperatiivse keeldumise alusena kui ka halduse diskretsiooni võimaldava alusena. Nimelt, kõnealuse paragrahvi lõike 2 punkti 3 kohaselt võib pädev asutus keelduda kosmosetegevusloa andmisest, kui tegevusloa taotlemisel on esitatud tegelikkusele mittevastavaid andmeid. Samas tulenevalt eelnõu § 19 lg-st 1 tuleb MSÜS § 25 lg 1 p 4 alusel tegevusloa andmisest keelduda, kui ettevõtja on tegevusloa taotluses esitanud tahtlikult valeandmeid, mis võiksid mõjutada taotluse lahendamist ning mille esitamata jätmise korral tuleks tegevusloa andmisest keelduda muudel käesolevas paragrahvis nimetatud alustel.</p> <p>Palume eelnõu parandada.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>
<p>11. Eelnõu § 19 lg 2 p 4 näeb ette, et pädev asutus võib keelduda tegevusloa andmisest, kui kosmosetegevusloa taotleja ei esitanud tähtaegselt või on keeldunud esitamast pädevale asutusele lisateavet taotluse lahendamiseks.</p> <p>Juhime tähelepanu, et siin tuleb eristada olukorda, kus pädev asutus võib vastavalt MSÜS § 20 lg-le 1 jätta tegevusloa taotluse lahendamata ehk läbi vaatamata, kui ettevõtja jätab esitamata tegevusloa taotluses esitamisele kuuluvad andmed, ning olukorda, kus esitatud andmete sisulise kontrolli järelalusena tuleb taotlus jätta rahuldamata mittesobivuse tõttu. Seetõttu leiame, et eelnõu § 19 lg 2 p-s 4 kirjeldatud juhul tuleks taotlus jätta MSÜS § 20 lg 1 alusel läbi vaatamata, mitte keelduda loa andmisest.</p> <p>Palume eelnõu parandada.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>

<p>12. Eelnõu § 24 sätestab kosmosetegevusloa kehtivuse lõppemise alused, mis kattuvad MSÜS §-s 40 sätestatud alustega. Eelnõu § 2 lg-st 5 nähtuvalt kohaldatakse kosmosetegevuse kui majandustegevuse alustamisele, teostamisele ja lõppemisele majandustegevuse seadustiku üldosa seadust, võttes arvesse kosmoseseadusest tulenevaid erisusi. Arvestades, et eelnõu ei sätesta kosmosetegevusloa lõppemisel erisusi võrreldes majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega, siis palume § 24 eelnõust välja jätta.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>
<p>13. Eelnõu §-d 25 ja 26 sätestavad vastavalt kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise ja kehtivuse peatamise alused, kusjuures mõlemal juhul on otsustamine pädeva asutuse kaalutusõiguse ese – sellele viitab mõlemas sättes kasutatud sõna "või" - kuigi seletuskirjas on § 25 kohta märgitud, et selles sätestatud aluste esinemisel tuleb tegevusluba kehtetuks tunnistada.</p> <p>Tegevusloa kehtetuks tunnistamise alused sätestab ka MSÜS § 37, eristades aluseid, millal peab tegevusloa kehtetuks tunnistama, ja aluseid, millal on majandushaldusasutusel kaalutusõigus tegevusloa kehtetuks tunnistamise üle otsustamisel. Eelnõu §-s 25 sätestatud kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise aluste puhul tekitab probleeme asjaolu, et mõned alused on MSÜS § 37 lg 1 kohaselt juhud, millal tegevusluba tuleb kehtetuks tunnistada – nt § 25 lg 1 p 1 ja MSÜS § 37 lg 1 p 1.</p> <p>Palume need alused üle vaadata ja hinnata nende sätestamise vajadust eelnõus.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud on täiendatud vastavalt.</p>
<p>14. Eelnõu §-s 26 sätestatud tegevusloa peatamise aluste juures tekib samuti vastuolu MSÜS §-ga 43, kuna selle kohaselt on tegevusloa kehtivuse peatamine ajutine meede kuni rikkumise kõrvaldamiseni või majandustegevuse keelamise või tegevusloa kehtetuks tunnistamise otsustamiseni. Oluline on rõhutada, et tegevusloa kehtivuse peatamine on sellisel juhul lubatud majandustegevuse nõude või tegevusloa kõrvaltingimuse olulise rikkumisega kaasneva kõrgendatud ohu või olulise ohu korral. Samuti on peatamine lubatud riikliku järelevalve teostamise takistamisel kuni järelevalve teostamise võimaldamiseni.</p> <p>Seetõttu palume hinnata, kas eelnõus ikkagi on vaja eraldi sätestada kehtetuks tunnistamise ja peatamise alused. See saab olla põhjendatud üksnes juhul, kui kosmoseseadus kui eriseadus sätestab majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse regulatsioonist erisused, kusjuures erisuste kehtestamine peab olema põhjendatud.</p>	<p>Arvestatud. EN §-i 29 (enne § 26) on kohendatud vastavalt ning lisatud kosmosetegevusloa peatamise alused lisaks MSÜS-s sätestatule.</p>
<p>15. Eelnõu §-d 27 ja 28 sätestavad kosmosetegevusloa muutmise alused ja selle aluseks olevate andmete muutumisest teavitamise korra.</p>	<p>Märkusega arvestatud. Eelnõud muudetud vastavalt.</p>

<p>Juhime tähelepanu, et majandustegevusega seotud asjaolude ehk nii majandustegevuse üldandmete kui ka tegevusloa kontrolliesemega seotud asjaolude või kõrvaltingimustega seotud asjaolude muutmise kavatsusest teavitamise kohustuse ja muudatuste menetlemise korra sätestavad ka MSÜS §-d 30 ja 32.</p> <p>Kuivõrd MSÜS hakkab üldseadusena kohalduma ka kosmostegevusele kui majandustegevusele, siis palume ka siin hinnata eelnõu §-de 27 ja 28 (samuti § 44) vajalikkust. Kui kosmoseseadusega soovitakse reguleerida neid küsimusi üldseadusest erinevalt, siis tuleb üldseaduse regulatsioonist kõrvalekaldumist põhjendada ning tagada, et eriseaduse regulatsioon on vähemalt sama tihe kui üldseaduse vastav regulatsioon. Üldseaduse dubleerimist tuleb vältida.</p>	
<p>16. Eelnõu § 29 näeb ette kosmoseobjektide ja kosmostegevuslubade registri, mille eesmärk on muu hulgas kosmostegevuslubade üle arvestuse pidamine. MSÜS § 8 lg 2 kohaselt on ka majandustegevuse registri (MTR) eesmärk võimaldada ettevõtjate ja nende majandustegevuse üle arvestuse pidamist ja järelevalve teostamist, kusjuures registri vastutav töötaja on samuti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA).</p> <p>Arvestades kahe registri eesmärgilist kattuvust, palume hinnata, kas eraldi registri loomine kosmostegevuslubade jaoks on vajalik ja põhjendatud, ning eelnõu vastavalt parandada.</p>	<p>Sisendiga on arvestatud. Eelnõust on eemaldatud tegevuslubade registrit reguleeriv osa.</p>
<p>17. Eelnõu § 29 lg 1 – andmekogu põhimääruse kohaselt töödeldakse andmekogus ka isikuandmeid. Igasugust isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist käsitatakse eraelu puutumatuse (PS § 26) riivena. PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. See tähendab, et niisugune piirang peab olema kooskõlas ka PS § 3 esimese lausega, mille kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Sättes väljendatud üldise seadusereservatsiooni põhimõtte järgi peab põhiõigusi puudutavates küsimustes kõik olulised otsused langetama seadusandja. Seetõttu tuleb isikuandmetega seonduv sätestada seaduse tasandil, tuues välja töödeldavate isikuandmete liigid (IKÜM art 23 lg 2 p a). Käesoleval juhul on selleks isiku üldandmed.</p> <p>Põhimääruse § 15 lõike 3 kohaselt on andmekogusse kantud lubadele ja registreeringutele märgitud füüsilisest isikust loa omaja nimi ja isikukood avalikud. Palume täpsustada, mida antud säte tähendab. Kas see tähendab seda, et loa omaja nimi</p>	<p>On arvestatud soovitusel lisada säte registri pidamise korra kohta.</p>

<p>ja isikukood avalikustatakse? Juhime tähelepanu, et avaliku teabe seaduse (AvTS) kohaselt on avalik teave kõik mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites ning sellele teabele juurdepääsu võib piirata seaduses sätestatud korras (AvTS § 3). AvTS § 35 näeb ette alused, mis juhul tuleb teave tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks. Üheks selliseks asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise aluseks on isikuandmed (AvTS § 35 lg 1 p 12).</p> <p>Kuna igasugust isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist käsitatakse eraelu puutumatuse (PS § 26) riivena, siis peab isikuandmete töötlemine olema reguleeritud seadusega - määrusega võib seaduse norme täpsustada, kuid seda üksnes selge ja täpse ulatusega volitusnormi alusel. Eelnevast tulenevalt, selleks, et AvTS § 35 lg 1 p 12 sätestatud piiragu alla kuuluvaid andmeid tohiks avalikustada, tuleb seaduses ette näha, milliseid isikuandmeid ja millisel eesmärgil avalikustatakse. Seega palume vajadusel täiendada eelnõu § 29 regulatsiooni avalikustamise eesmärgiga ja isikuandmete kategooriatega, mida antud juhul avalikustatakse.</p> <p>Eelnevale lisaks palume täpsustada seaduses ka põhimääruse kehtestamise volitusnormi selliselt, et sealt nähtuks volituse selged raamid. Näiteks võiks regulatsioon olla selline: „(x) Kosmoseobjektide ja kosmosetegevuslubade registri põhimääruses sätestatakse registri pidamise kord, sealhulgas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed; 2) täpsem andmekoosseis; 3) kaasvastutavate töötlejate ja volitatud töötleja ülesanded; 4) andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord; 5) andmete säilitamise täpsemad tähtajad; 6) muud korralduslikud küsimused.“ 	
<p>18. Eelnõu § 29 lg 2 – kõnealuse sättega nähakse ette andmekogu pidamise eesmärgid. Juhime tähelepanu, et andmete töötlemine ei saa olla andmekogu pidamise eesmärgiks. Andmekogu kasutatakse seadusest tuleneva ülesande täitmise eesmärgil andmete töötlemiseks, andmete töötlus ise ei ole eesmärk. Palume eesmärk sõnastada ümber selliselt, et seal oleks täpsustatud, milliste ülesannete täitmiseks see on asutatud.</p> <p>Sama märkus kehtib ka eelnõule lisatud andmekogu põhimääruse kavandi kohta, milles on andmekogu pidamise eesmärgina muu hulgas märgitud ka andmete säilitamist, kasutamist ja kättesaadavust. Andmekogu pidamise eesmärgiks on ka põhimääruse kohaselt teatud seadusest tuleneva ülesande täitmine, kuid andmekogu pidamine</p>	<p>Kommentaariga on arvestatud ning eelnõud vastavalt muudetud.</p>

<p>võimaldab andmeid selle eesmärgi täitmiseks säilitada, kasutada ja kättesaadavaks teha. Sellest tulenevalt tuleb ka põhimääruse kavandis jätta eesmärgi loetelust andmete töötlemine välja.</p>	
<p>19. Eelnõu § 29 lg 3 – kõnealune säte näeb ette, et andmekogu vastutav töötleja on TTJA. Seletuskirja kohaselt on TTJA registri vastutav töötleja isikuandmete kaitse üldmääruse mõttes, kuid puuduvad selgitused selle kohta, kes on andmekogu haldaja, st vastutav töötleja AvTS-i mõttes. Põhimääruse kavandi kohaselt on andmekogul ainult üks vastutav töötleja, seega on ilmselt TTJA vastutav töötleja ka AvTS-i mõttes. Juhime tähelepanu, et vastutava töötleja ülesandeid on mõttekas põhimääruses reguleerida üksnes juhul, kui vastutavaid töötlejaid on mitu (kaasvastutavad töötlejad). Juhul kui andmekogul on ka volitatud töötleja, siis tema ülesanded tuleb samuti põhimääruses ette näha, kuid vastutav töötleja vastutab kõige eest, mis andmekogus toimub, kuidas seda hallatakse jne. Seega tekitab olukorras, kus andmekogul on ainult üks vastutav töötleja, tema ülesannete põhimääruses reguleerimine õigusselgusetust, kuna sellest tulenevalt võib jääda mulje justkui sellega välistatakse IKÜM-ist ja mujalt vastutavale töötlejale tulenevad kohustused. Palume märkust põhimäärust koostades arvestada.</p>	<p>Eelnõu § 32 lg 4 (nüüd §36 lg 4) on sõnastatud vastavalt AvTS ja teiste õigusaktide aluse ning kasutatud näidisena kehtivaid õigusakte. Leiame, et konkreetse põhjendatud sisendita ei pea eelnõu § 32 lg-t 4 (nüüd § 36 lg 4) muutma.</p>
<p>20. Eelnõu § 30 – kõnealuse sätte kohaselt säilitatakse registriandmeid ja nendega seotud alusdokumente 30 aastat andmete kustutamisest arvates. Registriandmed ja alusdokumendid arhiveeritakse ja neid säilitatakse arhiiviseaduses sätestatud korras. Juhime tähelepanu, et kui andmed kustutatakse, siis on nad kustutatud ja neid enam säilitada ei saa. Säilitamistähtaeg tähendab seda, et tähtaja saabudes andmed hävitatakse või antakse üle Rahvusarhiivi. Kõnealusest andmekogust tuleb need aga sel juhul kustutada, võttes arvesse IKÜM-ist tulenevaid eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtteid. Seega asutuse või andmekogu siseses arhiivis andmete säilitamine peab mahtuma kehtestatud säilitamistähtaja sisse. Eelnõus tuleb ette näha, kui kaua andmeid maksimaalselt andmekogus säilitatakse ja millest arvates (näiteks kande tegemisest arvates). Säilitamise tähtaegu on võimalik põhimääruses vajadusel täpsustada erinevate andmekoosseisude või andmestike lõikes. Seletuskirjast peab nähtuma, miks on ette nähtud andmete säilitamise tähtaeg vajalik just selle andmekogu eesmärgist lähtuvalt. Muu hulgas tuleb seletuskirjas välja tuua, kas andmed kantakse mingil hetkel arhiivi, kui jah, siis kas isikustatud või isikustamata kujul, ning miks arhiivi kandmine on vajalik. Kui andmed kantakse arhiivi isikustatud kujul, siis tuleks see ette näha seaduse tasandil, et oleks selge, kui kaua isikustatud andmeid säilitatakse. Seaduses tuleb ette näha andmete maksimaalne säilitamise tähtaeg, võttes arvesse ka arhiivis andmete säilitamise perioodi. Hetkel ei ole võimalik eelnõu ega</p>	<p>Märkusega arvestatud. Kommentaarid ja põhjendused on leitavad § 34 (enne § 30) seletuskirjast. Säilimisaeg on pikk, sest riigi vastutus on suur ning kahju võib hiljem ilmned, mistõttu on tarvis hoida andmeid pikka aega, st 30 aastat. Samuti, kuna kosmosetegevus võib reeglina kesta pikka aega. Andmeid säilitatakse isikustatud kujul, sest vastutus on isiksustatud. Isikuandmete töötlemisel ja põhiõiguste riive vahekord võrreldav juriidiliste isikute vastutusega (ehk pigem on riive minimaalne).</p>

<p>seletuskirja põhjal aru saada, kas andmeid säilitatakse kokku 30 aastat ja mis hetkel ja mis kujul nad arhiivi kantakse ja miks arhiveerimine vajalik on.</p> <p>Lisaks juhime tähelepanu eelnõu § 30 kavandatud teise lausega seoses, et arhiiviseaduses reguleeritakse üksnes nende andmete säilitamist, mis omavad sellist tähtsust, mis antakse üle Rahvusarhiivile. Palume veenduda, et viide arhiiviseadusele on asjakohane. Juhul kui silmas ei ole peetud selliseid arhivaale, mis kuuluvad Rahvusarhiivile üleandmisele, siis tuleb arhiivis andmete töötlemise reeglid näha ette põhimääruses.</p> <p>Palume eelnevast tulenevalt eelnõu § 30 sõnastust ja sellele seletuskirjas antud selgitusi täpsustada.</p>	
<p>21. Eelnõu § 34 lg 1 p 10 nähtuvalt tuleb koos kosmoseobjekti registreerimistaotlusega esitada ka sagedusluba raadiosageduste kasutamiseks kosmosetegevuses. Kuna kosmoseobjekti registreerimise taotlus esitatakse TTJA-le, kes ühtlasi väljastab sageduslube, siis saab TTJA ise kontrollida, kas taotlejal on olemas kehtiv sagedusluba. Vastavalt avaliku teabe seadus § 431 lg 3 lähtutakse andmekogusse andmete kogumisel andmete ühekordse küsimise põhimõttest. Seega kui pädeval asutusel on vastavad andmed juba olemas, siis ei tohi nõuda taotlejalt nende andmete uuesti esitamist. Palume kõnealune norm eelnõust välja jätta.</p>	<p>Kõnealune paragrahv on nüüd § 38 lg 1 p 10. Märkusega ei arvestatud. Sagedusloa jaoks on loodud eraldi menetlus ning vastav norm teeb selgeks, et see peab olema enne registreerimist olemas. Normi jätmine tuleneb konkreetselt TTJA-lt saadud sisendist.</p>
<p>22. Eelnõu § 37 sätestab, et kosmoseobjekti registreerimisest keeldumise otsus tehakse 60 tööpäeva jooksul või 30 tööpäeva jooksul arvates puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja möödumisest. Esiteks jääb selgusetuks, miks on vaja eraldi reguleerida keelduva otsuse tähtaega, kui eelnõu §-s 36 on juba sätestatud registrisse kandmise tähtaeg.</p> <p>Mõistlikum oleks sätestada ühe paragrahvina kosmoseobjekti registreerimise taotluse lahendamise tähtaeg, mille jooksul tuleb pädeval asutusel otsustada registrisse kandmine või sellest keeldumine. Lisaks jääb eelnõu § 37 puhul arusaamatuks, kas keelduv otsus tuleb teha 60 tööpäeva jooksul või 60+30 tööpäeva jooksul.</p> <p>Juhime tähelepanu, et tulenevalt hea halduse põhimõttest ja haldusmenetluse võimalikult efektiivse, s.t ka kiire toimetamise nõudest tuleb taotluse nõuetele vastavuse kontroll viia läbi viivitamata. Seega tuleb nii taotluse nõuetele vastavuse kontroll kui ka registreerimisest keeldumine otsustada 60 tööpäeva jooksul, kusjuures taotluse lahendamise tähtaja kulgemine peatub taotluses esinevate puuduste kõrvaldamise ajaks. Seega puudub vajadus eraldi 30-tööpäevase tähtaja sätestamiseks.</p>	<p>Märkusega on arvestatud ning eelnõu § 41 (enne § 37) vastavalt muudetud</p>

<p>Palume eelnõu parandada.</p>	
<p>23. Eelnõu §-d 43, 44 ja 45 sätestavad kosmostegevuse lõpetamise kava koostamise kohustuse, põhimõtted ja kava muutmise protseduuri. Eelnõu § 43 lg-s 1 sätestatakse, et kosmostegevus lõpetatakse kosmostegevusloa andmise aluseks oleva või pädeva asutusega kooskõlastatud kosmostegevuse lõpetamise kava alusel. Juhime tähelepanu, et eelnõu § 15 punkti 4, mis sätestab taotlusele lisatavate dokumentide koosseisu, kohaselt tuleb taotlusega esitada tegevuskava, mis selgitab meetmeid, millega välditakse kosmoseprügi teket ja kahjulikke keskkonnamõjusid maapinnal, atmosfääris ja kosmoses. Esiteks palume eelnõu § 15 lg 1 p-s 4 sõnastust täpsustada, et taotluse esitatava tegevuskava all mõeldakse kosmostegevuse lõpetamise kava eelnõu § 43 lg 3 tähenduses.</p> <p>Lisaks palume hinnata §-de 44 ja 45 vajalikkust, kuivõrd tegevusloa aluseks olevate andmete muutmist reguleerib ka eelnõu § 28 (vt ka märkus EN §-de 27 ja 28 kohta). Palume eelnõu muuta.</p>	<p>Märkusega on arvestatud osaliselt. Eelnõu § 15 lg 1 p 4 (nüüd § 15 lg 1 p 6) on täpsustatud, kuid ei eemaldatud eelnõu endiseid §-e 44 ja 45 (nüüd § 48 ja § 49). Selle asemel parandati eelnõu endist § 28 (nüüd § 31) ning eemaldati sealt viited kosmostegevuse lõpetamise kavale. Kosmostegevuse lõpetamise kava muutmine on eraldiseisev ning erinevate nõuetega menetlus terve tegevusloa muutmisest.</p>
<p>24. Eelnõu § 41 näeb ette, et kosmoseobjekti omandi võib teisele isikule üle anda pädeva asutuse loal (lõige 1) ning et kosmoseobjekti omandi võib üle anda võõrandaja ja omandaja kirjaliku taotluse alusel, kui on täidetud teatud tingimused (lõige 2).</p> <p>Oluline on, et omandaja vastaks seaduses ettenähtud usaldusväärst tagavatele tingimustele, et esitatud oleksid korrektsed dokumendid ja et omandi üleminek ei suurendaks rahapesu või terrorismi rahastamisega seotud riski ja sellega ei kaasne ohtu Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule ega avaliku korrale.</p> <p>Jääb ebaselgeks, kuidas ja mis määral selles eelnõus püütakse sätestada erikorraldust omandi üleminekuks kosmoseobjektide puhul. Seadus ega seletuskiri seda otsesõnu ei märgi, kuid pigem saaks pakutavast regulatsioonist eeldada, et kosmoseregistri kannetel on informatiivne tähendus ja tegu ei ole õigust loovate ehk omandit loovate (konstitutiivsete) kannetega. Seda teemat võiks seletuskirjas selguse huvides kajastada. Iseenesest kosmoseobjektide registreerimist korraldav konventsioon ei eelda, et omandiõigus kosmoseobjektile tekiks registrisse kandmisega.</p>	<p>Märkusega arvestatud. Põhjendusi ja selgitusi saab lugeda seletuskirjast § 45 alt (enne § 41).</p>

<p>Ebaõnnestunud on § 41 lõike 2 sõnastus „Kosmoseobjekti omandi võib üle anda võõrandaja ja omandaja kirjaliku taotluse alusel“ – siit võib välja lugeda, nagu püütaks kosmosobjektide tsiviilkäibesse tuua eraldi alust omandi üleminekuks (ühine kirjalik taotlus). Tegelikult peaks ikkagi lähtuma tsiviilseadustiku üldosa ja asjaõiguseaduse üldregulatsioonist omandi ülemineku kohta (nt asja omandi üleminekuks tehingulisel teel on vaja võlaõiguslikku tehingut ja asjaõiguskokkulepet). Kui eelnõus peetakse silmas, et vajalik oleks kirjalik vorminõue emma-kumma tehingu jaoks, tuleks see ka nii eelnõusse kirja panna. Ilmselt on eelnõus siiski silmas peetud, et kosmoseobjektide erilise staatuse tõttu on omandi üleminekuks vajalik täiendav samm pädeva asutuse loa näol. Siinkohal võiks aga vähemalt seletuskiri rohkem lahti kirjutada, mis oleks sellise loanõude õiguslik tagajärg: kas sellise loa puudumine muudab kokkuleppe omandi üleandmiseks ja/või võlaõigusliku alustehingu automaatselt tühiseks (sest loa andmise regulatsiooni eesmärgiks oleks nt riigi julgeolekut ohustavate tehingute vältimine) või on asjaõiguskokkulepe kuni loa saabumiseni tingimuslik (hõljuvalt kehtetu).</p> <p>Seaduse järgi võib kosmoseobjekti omandi ülemineku luba menetleda kuni 90 päeva; võimalik on ka selle tähtaaja pikendamine. Seadus ütleb eraldi ka seda, et juhul kui loa menetlemise tähtaeg on möödunud, ei tähenda see seda, et luba oleks vaikimisi antud. Ei ole päris selge, kas sooviks on saavutada olukord, et kuni (positiivse) loa väljastamiseni omand üle ei lähe. Kui pooled on omandi üleminekus tegelikult juba kokku leppinud, siis toob selline protsess käibesse kaasa õigusliku ebaselguse. Palume seletuskirjas neid kaalutlusi kirjeldada ja vajadusel eelnõu täpsustada.</p>	
<p>25. Eelnõu § 49 kohustab kosmosetegevusloa taotlejat sõlmima kosmosetegevuse tulemusena või kosmoseobjekti tekitatud kahju hüvitamise tagamiseks enne kosmosetegevusloa taotlemist vastutuskindlustuslepingu (säte täpsustab tingimusi). Lõikes 4 sätestatakse, et selline kindlustusleping allub Eesti õigusele ja sellega seotud vaidlusi lahendab Eesti kohus ning et sellest kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.</p> <p>Selline regulatsioon ei pruugi olla õiguspärane, arvestades kehtivat Euroopa Liidu õigusraamistikku. Hoolimata sellest, et reguleeritakse avalik-õiguslikel eesmärkidel kehtestatavat vastutuskindlustust, on kindlustusleping olemuslikult eraõiguslik suhe ning Euroopa Liidus on juba kokku lepitud ühtsed reeglid selle kohta, kuidas määratakse eraõiguslike vaidluste jaoks kohtualluvus; samuti on kokku lepitud reeglid kohaldatava õiguse jaoks.</p>	<p>EN § 49 on nüüd § 53. Märkusega on arvestatud osaliselt ning muudetud erandi alusel antavaid vabastusi eelnõu §-s 24. Üldist kindlustusnõuet ei muudetud. Kindlustuslepingu jaoks on Eesti õiguse kohaldatavatus oluline ning see vähendab Eesti riske. Eelnõu koostajate hinnangul on antud sätted ELi õigusega kooskõlas ja vastuolu puudub.</p>

<p>Kohtualluvus leitakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. a määruse nr 1215/2012, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud) alusel ning selle rakendusala hõlmab ka kindlustussuhteid. Määrusena on see otsekohalduv ning liikmesriigid ei saa neid reegleid ühepoolset muuta. Kohaldatava õigusega tegeleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. a määrus nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (nn Rooma I määrus), mis hõlmab ka kindlustuslepinguid. Määruse art 7 lg 4 punkt b aga lubab liikmesriigil erandina sätestada kindlustuslepingute suhtes, mis katavad riske, mille suhtes liikmesriik on kehtestanud kindlustamiskohustuse, et kindlustuslepingu suhtes kohaldatakse kindlustamiskohustuse kehtestanud riigi õigust. Seega kohaldatava õiguse osas võib olla pakutud reegel õiguspärane, kuid vajaks siiski täiendavalt läbimõtlemit.</p> <p>Eelnõu § 21 (vabastused erandi alusel) sätestab, et pädev asutus võib erandi kohaldamisel vabastada kosmosetegevusloa taotleja käesolevas seaduses sätestatud kindlustamise kohustuse täitmisest või kehtestada kindlustuslepingule eritingimusi eelkõige kindlustusjuhtumi või hüvitise summa kohta. Sisuliselt tundub olevat blankoveksliga pädevale asutusele - tekib küsimus, miks üldse kindlustuskohustust kehtestada, kui nii ehk teisiti võib pädev asutus sellest piiramatult vabastada. Eelnõus ja seletuskirjas tuleks vähemalt nimetada, mis puhkudeks need erandid mõeldud on ja mis eesmärkidel neid erandeid võiks kehtestada (teadustegevus, avalik huvi vms). Palume eelnõu parandada ja seletuskirja täiendada.</p>	
<p>26. Eelnõu § 50 lõike 1 kohaselt teeb riiklikku ja haldusjärelevalvet pädev asutus, samas sama paragrahvi lõikes 2 on nimetatud Transpordiametit ja lõikes 3 Riigi Infosüsteemi Ametit. Sel juhul peab ka lõikes 1 välja tooma pädeva asutuse ehk TTJA (kui on silmas peetud TTJA-d), et oleks arusaadav, milline asutus järelevalvet teeb.</p>	<p>Märkusega on arvestatud ning eelnõud vastavalt muudetud.</p>
<p>27. Eelnõu § 51 – ebaselgeks jääb, mida paragrahv reguleerib. Kas pädeva asutuse (kas selleks on TTJA?) õigusi haldusjärelevalve või riikliku järelevalve tegemisel? Isikute ring, kellelt võib nõuda dokumente, aruandeid, tasuta teavet, suulisi ja kirjalikke selgitusi, on eelnõus väga lai. Haldusjärelevalvet tehakse haldusorgani üle, mis tähendab seda, et küsitleda saab haldusorgani töötajaid, mitte kõrvalisi isikuid. Palume eelnõu parandada.</p>	<p>Märkusega on arvestatud ning eelnõu §-i 58 (enne § 51) vastavalt muudetud.</p>
<p>28. Eelnõu § 51 lg 4 kohaselt võib selgitusi andma kohustatud isik keelduda pädevale asutusele selgituse andmisest kriminaalmenetluse seadustiku §-s 71 või 73 sätestatud</p>	<p>Märkusega on arvestatud ning eelnõud vastavalt muudetud.</p>

alustel. Seda, millistel alustel saab keelduda kahtlustatava või süüdistatavana, reguleerib KrMS, kuid kõnesoleval juhul on tegemist haldusjärelvalvega ja viited kriminaalmenetluse seadustikule ei ole asjakohased. Palume see norm eelnõust välja jätta.	Mainitud norm on eelnõust välja jäetud.
29. Eelnõu § 52 lõikes 1 on toodud terve rida KorSi meetmeid, sh KorS § 31 – sundtoomine, valdusesse sisenemine jms. Kas ja millega on põhjendatud nii ulatuslike meetmete kasutamine, ei selgu ka seletuskirjast. Palume seletuskirja täiendada ja valitud erimeetmeid põhjendada, et oleks võimalik normi sisuliselt hinnata.	Märkusega arvestatud ning vastavad põhjendused lisatud seletuskirja § 59 (enne § 52) juurde.
30. Eelnõu § 52 lg 3 kohaselt on pädeval asutusel lubatud kasutada vahetutundi KorSis sätestatud alustel ja korras. Palume vahetu sunni laiendamine eelnõust välja jätta, sest käesoleva eelnõu puhul ei ole vahetu sunni kohaldamise õigus põhjendatud.	Märkusega on arvestatud ning eelnõust on nimetatud norm eemaldatud.
31. Eelnõu § 52 lg 4 kohaselt kannab välisriigis järelevalve tegemise kulud käitaja või kosmoseobjekti omanik ATS-i alusel. Kui järelevalvet tegev ametnik peab oma teenistusülesandeid täites viibima välislähetuses, tagatakse tema lähetuskulude hüvitamine ATSi alusel. Seetõttu tuleb see norm eelnõust välja jätta.	Märkusega on arvestatud ning eelnõust on nimetatud norm eemaldatud.
<p>32. Eelnõu §-ga 55 nähakse ette vastutus kosmosetegevusele esitatavate nõuete rikkumise eest, kui see toob kaasa ohtlikkuse varale, keskkonnale, riigi julgeolekule või riigikaitseobjektile.</p> <p>Seletuskirjas märgitakse, et juba seaduse jõustumise ajaks Maa orbiidile või sellest kaugemale saadetud objektid peavad vastama teatud standarditele, kuivõrd on selge, et kosmoseobjektid peavad olema ohutud. Palume seletuskirjas märkida, kus need standardid on kirjas ja kus on võimalik nendega tutvuda. Palume seletuskirjas rohkem lahti seletada ka see, mida tähendab ohtlikkus varale, keskkonnale, riigi julgeolekule, riigikaitseobjektile ja kuidas neid kriteeriume hinnatakse. Palume viidata konkreetsetele sätetele, kust nõuded tulenevad.</p>	Märkusega on arvestatud ning nii eelnõud kui seletuskirja on vastavalt muudetud.

<p>Kui lugeda eelnõu § 5 lõiget 1, siis on kosmosetegevus ja kosmoseobjekt ohutu, kui see ei põhjusta ohtu inimesele, varale, keskkonnale, avalikule korrale ega riigi julgeolekule. Tõstatame küsimuse, miks § 55 loetelus ei ole loetelus nimetatud inimest ja avalikku korda? Palume selgitada, miks võrreldes §-ga 5 on eelnõu § 55 loetelusse lisatud riigikaitseobjekt. Oleme seisukohal, et need loetelud peavad olema ühesugused. Samuti tõusetuvad küsimused, miks eristatakse ohtu ja ohtlikkust ning kuidas ohul ja ohtlikkusel vahet teha.</p> <p>Palume eelnõu ja seletuskirja täiendada.</p>	
<p>33. Eelnõu §-ga 66 muudetakse karistusseadustiku § 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus) lõike 2 punkti 3. Seletuskirjas märgitu kohaselt on eesmärk kriminaliseerida tegevusloata kosmosetegevus. Reguleerimise eesmärk on omada ülevaadet, et kosmosetegevusega seotud käitaja oleks võimeline kosmosetegevust tegema eelnõus sätestatud põhimõtteid ja nõudeid järgides. Normi eesmärk on mh preventiivne, et vältida tegevusloata kosmosetegevust.</p> <p>Eelnõu §-ga 59 soovitakse sätestada vastutus kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest. Seletuskirjas öeldakse, et kosmosetegevusele seatud nõuete järgimine on oluline ning selle kontrollimise põhimehhanism on kosmosetegevusloa regulatsioon. Juhul, kui kosmosetegevust tehakse ilma kosmosetegevusloata, ei ole võimalik kontrollida nõuete järgimist ning kosmosetegevus võib olla ohtlik ja rikkuda keskkonda. Seega peab olema määratud sanktsioon kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest.</p> <p>Palume seletuskirja täiendada ja põhjalikult selgitada, mille poolest erineb §-s 59 kavandatud vastutus kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest KarS §-s 372 sätestatud tegevusloata tegutsemise eest kosmosetegevuse tegevusalal ja kuidas neid tegevusi eristatakse.</p>	<p>Märkusega on arvestatud ning eelnõud vastavalt muudetud.</p> <p>Eelnõu endine § 59 eemaldatud.</p>
<p>34. Rahatrahv ja sunniraha – kui võrrelda ühelt poolt juriidilisele isikule väärteo eest karistusena kavandatavat kuni 100 000 euro suurust rahatrahvi ning teiselt poolt järelevalve käigus kohaldada lubatud sunniraha (eelnõu § 53) kuni 450 000 eurot, siis on järelevalve käigus kohaldatav meede kordades kõrgem kui väärteo eest ettenähtud karistus.</p> <p>Juhime tähelepanu, et sunniraha ei ole karistus. Märgime, et karistus on <i>ultima ratio</i> ehk riigi sekkumise viimane, kõige intensiivsem vahend. <i>Ultima ratio</i> põhimõttest tulenevalt</p>	<p>Märkusega on arvestatud.</p> <p>Eelnõu on parandatud ning trahvimäärasid on suurendatud.</p> <p>Põhjendused leitavad seletuskirja §-s 61.</p>

<p>peaks riikliku järelevalve käigus kohaldatav meede olema karistusest leebem. Seega peab sunniraha kohaldamise praktika tagama, et sunniraha on igal konkreetsel juhtumil kas madalam või äärmisel juhul võrdne väärteto eest rakendatava rahatrahviga.</p> <p>Palume seletuskirjas täiendavalt selgitada, kuidas tagatakse, et riikliku järelevalve käigus kohaldatav sunniraha ei mõju oma olemuselt juriidilisele isikule karistusena. Sama probleem tõusetub ka füüsilise isiku sunniraha suurusega, mis on kavandatud kuni 6400 euro suuruses summas, samas kui väärteto eest saab isikut karistada maksimaalselt kuni 1200 euro suuruse rahatrahviga.</p> <p>Palume arvestada ultima ratio põhimõttega ja eelnõu parandada.</p>	
<p>35. Andmekaitse Inspektsiooni arvamuse küsimine – isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) kohaselt peab liikmesriik konsulteerima järelevalveasutusega (Andmekaitse Inspektsioon (AKI)), kui koostamisel on riigi parlamendis vastu võetava õigusakti eelnõu või sellisel õigusaktil põhinev rakendusakt, mis seondub isikuandmete töötlemisega (vt IKÜM art 36 lg 4). Tavaliselt on selle kohustuse täitmiseks AKI kaasatud eelnõu esimese kooskõlastusringi raames arvamuse küsimise näol. Vastavalt IKÜM artiklile 52 tegutseb AKI IKÜM-iga kooskõlas antud ülesannete täitmisel ja volituste kasutamisel täiesti sõltumatult. Seetõttu ei ole Justiitsministeeriumil võimalik kohustada AKI-t andma oma sisendit valitsemisala ühtse seisukoha kujundamiseks.</p> <p>Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 13.01.2011 määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ §-st 4 palume eelnõu arvamuse andmiseks esitada ka AKI-ile.</p>	<p>Eelnõu esitati arvamuse andmiseks AKI-le. AKI vastus: <i>Tutvunud eelnõu ja sellega seotud dokumentidega, nõustub inspektsioon märkustega andmekogu kohta, mille on 14.11.2024 eelnõule teinud Justiitsministeerium (ministeeriumi kooskõlastuse märkused punktides 17-20) ning ei hakka neid eraldi kordama.</i> JustDigi poolt tehtud vastavate kommentaaridega on eelnõu ja seletuskirja täiendamisel arvestatud.</p>
<p>III. Muud märkused eelnõu ja seletuskirja kohta</p> <p>36. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste märkustega ja märkustega eelnõu mõjuanalüüsi kohta.</p>	<p>Vastavad kommentaarid on läbi töötatud.</p>

3.	Rahandusministeerium (RaM)	1. Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt peab käitaja peamine tegevuskoht olema Eestis. Kas on kaalutud, kas me tahame Eestisse tegutsema ka selliseid kosmoseettevõtteid, kelle peakontor pole tingimata Eestis?	On kaalutud. Peakontor ei pea olema Eestis, aga Eesti majandusüksus peab olema aktiivne. St ei saa olla riuli ega postkasti ettevõtte.
		2. Eelnõu § 12 lg 3 punkti 6 tuleks lisada viide Vabariigi Valitsuse sanktsioonile.	Arvestatud ja eelnõud (nüüd § 12 lg 4 p 5) on täiendatud.
		3. Eelnõu järgi hakkab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA) kontrollima käitaja, kosmoseobjekti omaniku ja nende tegeliku kasusaaja usaldusvärsust. Ebaselgeks jääb, kuidas ning milliste dokumentide ja andmete alusel ta seda tegema hakkab. Eelnõu § 15 lõike 1 ja § 16 lõike 1 erinevate punktide järgi tuleb taotlusele lisada usaldusvärsust välistavate asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid. Seletuskirja järgi on nendeks „karistusregistri väljavõte, haridust tõendav dokument, elulookirjeldus jne“. Samas ei ole võimalik nende dokumentide alusel kontrollida näiteks eelnõu § 12 lg 3 punktis 7 kehtestatud nõudele vastavust. Seletuskirja punkti 7 kohaselt „Rahvusvahelise taustakontrolli tegemiseks on vaja ligipääsu rahvusvahelisse ettevõtjate andmebaasi, mis aitab tuvastada ettevõtjate omandiseid, maksehäireid ja sanktsioneeritust“, muus osas usaldusvärsuse hindamise või taustakontrolli läbiviimise korda täpsemalt selgitatud ei ole. Eelnõust nähtub, et kui tegemist on välisinvesteeringuga, kohaldatakse välisinvesteeringu usaldusvärsuse hindamise seaduses sätestatud korda, milles on sätestatud vastav kord ja millesse on kaasatud vastavat pädevust omavad asutused. Eelnõu aga sellist kaasamist ette ei näe ja ka seletuskirja mõjude peatükis pole teisi riigiasutusi nimetatud. Vähemalt seletuskirjas peaks olema selgitatud, kuidas (millise dokumendi või milliste andmete alusel) konkreetsele nõudele vastavust hinnatakse. Muuhulgas peab eelnõu kohaselt TTJA hindama rahapesu ja terrorismi rahastamise ohtu (nt § 19 lg 2 p 6, § 37 lg 4, § 40 lg 3 p 3, § 41 lg 2 p 2). Eelnõus ega seletuskirjas ei ole viidet, et TTJA-le peaks Rahapesu Andmebüroo (edaspidi RAB) mingeid andmeid andma. Selleks, et RAB seda teha saaks, tuleks vastav muudatus kehtestada ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses (edaspidi RahaPTS), täpsustades seejuures ka vastava andmekoosseisu (vt nt RahaPTS § 60 lg 5 ¹ ja lg 5 ²).	RABi seisukoht JuMi kommentaarile: <i>Oleme seisukohal, et optimaalseks ei saa pidada lähenemist luua RAB-ile täiendav ülesanne analüüsida seoses kosmosetegevuse ning kosmosetegevuslubade väljastamisega teadmata hulka isikuid ja päringuid ning sellega seoses vastavalt RahaPTS § 60 täiendamist. Eeltoodut arvestavalt RAB RahaPTS § 60 muutmist täiendava aluse lisamisena ei toeta.</i> <i>Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vaatest oleks meie hinnangul oluliselt otstarbekam see, kui menetleja tuvastab rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse, esitab RAB-ile teate ning RAB-il on võimalus kahtlusele anda võimaluste piires tagasisidet, kahjustamata sellega käimasolevaid</i>

	<p>menetlusi, rahvusvahelistest õigusaktidest tulenevaid nõudeid andmete konfidentsiaalsusele jne.</p> <p>Nimelt on oluline silmas pidada seda, et vastavalt pöördumises viidatud RahaPTS-i §-le 60, on RAB-i andmekogus olevate andmete konfidentsiaalsusele, kasutamisele ja jagamisele seatud ulatuslikud piirangud. Need piirangud tulevad rahvusvahelisest õigusraamistikust, AML-direktiividest ja FATF-i standarditest. RAB-is registreeritud andmeid, analüüse ja hinnanguid on RAB-il õigus jagada ainult ulatuses, mis ei riku seaduse, välislepingu või rahvusvahelise koostöö raames kehtestatud piiranguid. See tähendaks iga üksiku juhtumi puhul igakordset põhjalikku ressursimahukat kaalumist ja analüüsi. Näeme siinkohal ühtlasi arvestatavat tõenäosust, et teised asutused võivad isikute taustaanalüüsi tegemisel suunata selle teostamise sisuliselt RAB-ile, mida me põhjendatuks ei pea.</p>
--	--

<p>4. Eelnõu § 15 lg 1 punkti 6 kohaselt tuleb kosmosetegevusloa taotlusele lisada kehtiv kindlustusleping või selle ära kiri. Palume täpsustada, kas poliisi esitamine sobib samuti?</p>	<p>Arvestatud ja täiendatud. Jah, sest kosmosevaldkond on uus, potentsiaalne kahju on suur ja kõikide kindlustuse osas kehtivate tingimuste järgmist ei pruugi olla võimalik kontrollida/veenduda, kui TTJA poliisi ei näe.</p>
<p>5. Kuna kindlustusleping on tegevusloa taotlemise eeltingimuseks ning see leping peab olema sõlmitud ettevõtjaga, kes kosmosetegevuse kindlustust pakub ning on selleks võimeline, siis palume seletuskirjas hinnata sellise kindlustuse kättesaadavust ja hinda. Kuigi teatud eranditel ei ole kindlustus vajalik, siis kas kindlustuse (mitte) kättesaadavus ja hind võivad mõjutada kosmosetegevusloa saamist?</p>	<p>Teatud erijuhtudel (§ 23 erandid) on võimalik kosmosetegevusloa saada ka ilma kindlustuseta.</p>
<p>6. Seletuskirjas on selgitus eelnõu § 16 lg 3 kohta, aga sätet eelnõus pole.</p>	<p>Parandus sisse viidud.</p>
<p>7. Samuti jääb selgusetuks, kuidas kontrollitakse eelnõu § 19 lg 2 p 1 ja 2 nimetatud asjaolusid ning kuidas peaks TTJA käituma olukorras, kui nt loa taotleja esitab ühed kasusaajate andmed ning tõendab ära, et just need isikud on kasusaajad, kuid tegelike kasusaajate andmekogus on hoopis teised kasusaajate andmed. Palume selgitada, mis juhtub siis, kui loa taotluse esitamise ajal on isik, sh tema kasusaajad, usaldusväärsed, kuid seejärel toimub omanike ringis vahetus ja asemele tulevad ebausaldusväärsed isikud? Kas on kaalutud kehtestada TTJA-le regulaarse ülevaate kohustus (nt kord aastas esitavad loa saanud isikud andmed, mida küsiti loamenetluses)?</p>	<p>Vastavad EN sätted nüüd § 22 p-des 1 ja 2. Täiendatud.</p>
<p>8. Eelnõu § 19 lg 2 punktis 6, § 25 lg 1 punktis 6 ja § 37 lõikes 4 viidatakse ohule Eesti julgeolekule ja avalikule korrale. Esiteks tekib juba punktis 3 kirjeldatud küsimus, kuidas hakkab TTJA tuvastama nendes sätetes loetletud asjaolusid (sh kehtiva tegevusloaga isikute tegevus võib suurendada rahapesu või terrorismi rahastamise riski või sellega võib kaasneda oht Eesti julgeolekule või avaliku korrale)?</p>	<p>Nüüd vastavad §-d: § 19 lg 1 p 6; § 28 lg 1 p 6; § 41 p 5. Ohu käsitlust on laiendatud ja loetelu täiendatud – lisaks Eestile ja EL-i liikmesriikidele on välja toodud viide Põhja-Atlandi Lepingu</p>

<p>Lisaks aga, kas ohtu ei peaks käsitlema laiemalt (nt kui Eestile ohtu ei ole aga Lätile on, siis ei saa kosmoseobjekti jätta registreerimata)? Nt välisinvesteeringu usaldusväärsuse hindamise seaduses hinnatakse lisaks Eestile võimalikku ohtu ka muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule ja avalikule korrale.</p>	<p>Organisatsiooni (NATO) ja Euroopa Kosmoseagentuuri liikmesriikidele.</p>
<p>9. Eelnõu § 25 lõike 1 kohta on seletuskirjas märgitud, et nende aluste esinemisel ei ole otsustajal kaalutlusruumi, eelnõu teksti kohaselt aga „võib kehtetuks tunnistada“. Lisaks ei näe eelnõu § 25 lõige 1 ette loa äravõtmist juhul, kui isik (või tema tegelik kasusaaja) on rahvusvahelise või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni subjekt.</p>	<p>Arvesse võetud.</p>
<p>10. Eelnõu § 40 lõikesse 3 tuleks lisada ka viide, et kosmosetegevust ei saa üle anda isikule, kelle suhtes on kohaldatud rahvusvahelist või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni.</p> <p>Palume täpsustada, kas eelnõu § 41 lg 2 punkti 1 viite kaudu on sama alus kosmoseobjekti üleandmise loa andmisest keeldumiseks olemas (arvestades punktis 1 tehtud ettepanekut eelnõu § 12 lõike 3 täiendamiseks).</p>	<p>Märkusega on arvestatud ning viide lisatud eelnõu endise § 40 lg-sse 3 (nüüd § 44). Eelnõu endise § 41 lg 2 p 1 viite kaudu on loa andmiseks keeldumiseks alus olemas.</p>
<p>11. Eelnõu § 62 nimetab kosmosetegevust „Eesti juriidilise isiku või Eesti kodaniku poolt või nimetatud isikute osalusel“. Samas on eelnõu § 2 lg 2 p 2 kohaselt seaduse kohaldamise eelduseks kosmosetegevus Eesti kodaniku või Eestis asutatud juriidilise isiku poolt, seletuskirja kohaselt „kui kosmoseobjekti käitaja“ (st mitte nende osalusel). Kas edaspidi tuleb nt tudengisatelliitide kokku panemiseks või (nt Eesti kodanikust tudengi) sellises projektis osalemiseks taotleda tegevusluba?</p>	<p>Arvestatud. Kommenteeritav säte on eelnõust eemaldatud.</p>
<p>12. Eelnõu §-ga 63 muudetakse riigilõivuseadust, kehtestades loamenetlusteks riigilõivud. Palume seletuskirjas põhjendada riigilõivude suuruseid.</p>	<p>Nüüd EN § 70.</p>

<p>Riigilõivudega seondult kehtestatakse veel eelnõu § 14 lõikes 3 ja § 34 lõikes 7 erand riigilõivu tasumise kohustusest valitsusasutustele, aga seda pole seletuskirjas põhjendatud ega selgitatud. Põhjendatud pole ka, miks see vabastus ainult valitsusasutustele kehtib (mitte nt riigiasutusele). Palume selles osas seletuskirja täiendada.</p>	<p>Eelnõu sätteid on vastavalt muudetud. „Valitsusasutus“ on asendatud „riigiasutusega“.</p>
<p>13. Ainult valitsusasutus on nimetatud ka eelnõu § 17 lõikes 3, § 34 lõikes 3 ja § 49 lõikes 2, aga seletuskirjast ei nähtu, miks saab sätet ainult valitsusasutusele kohaldada.</p>	<p>Märkusega on arvestatud ja eelnõud on vastavalt muudetud. Vastavates sätetes on „valitsusasutus“ asemel märgitud „riigiasutus“.</p>
<p>14. Eelnõu § 67 (Seaduse jõustumine) kohta on seletuskirjas märgitud, et volitusnorm põhimääruse kehtestamiseks peaks jõustuma enne seaduse jõustumist, aga eelnõu seda ette ei näe.</p>	<p>Nüüd § 72. Seletuskirjast on vastava märkus eemaldatud.</p>
<p>15. Eelnõu rakendamisega kaasnevad kulud, millel puuduvad katteallikad. Seetõttu palume seletuskirja lisada järgmine lõik: „Kehtivas riigi eelarvestrateegias ei ole eelnõuga kaasnevate kuludega arvestatud. Eelnõu heaks kiitmisega kaasnevate kulude rahastamisvõimaluste üle arutatakse 2026. aasta riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia protsessis Rahandusministeeriumi poolt valitsusele koondatava info alusel. Juhul kui lisavahendeid ei eraldata, tuleb kulud katta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvest“.</p>	<p>Seaduse rakendamisega seotud kulud on seletuskirjas vastavalt kohendatud.</p>
<p>16. Seletuskirjas toodu põhjal on sihtrühm väga piiratud ning puudub ka esialgne indikatiivselt toodud sihtrühma suurus, kes võiksid tegevuslubade menetlemisest ja registreerimisest huvitatud olla ja loodava registri kasutajad, et oleks võimalik hinnata vajalike investeeringute ja püsikulude otstarbekust ja kriitilist vajadust. Arvestades sihtrühma suurust, kas kahe uue ametikohta vajadus on kriitiline? Rahandusministeerium ei toeta uute ametikohtade loomist. Lisaks nõustume, et ettevõtjate jaoks peab andmete esitamine riigile olema optimeeritud, kuid kas just kosmoseseadus oma sihtrühma suuruse poolest on see, kes probleemi lahendab? Arvestades iga-aastast riigipoolset panust ESA liikmemaksu näol, on ühe valdkonna rahastus kindlasti juba märkimisväärne.</p>	<p>Arvestatud ja seletuskirja täpsustatud. Eelnõu rakendamise sihtrühma esialgne suurus on hinnanguliselt alla 10 majandusüksuse. TTJA poolt esitatud kahe täiskoormusega ametikoha vajadus oli esmane hinnang – oleme seletuskirjas prognoosi täpsustanud ning sellises mahus ressursivajadus ei ole rakendamise alguses vajalik. Lisaks kaalume</p>

		<p>Palume selgitada, kas eelnõu rakendamisega kaasnevate kulude hulka on osaliselt arvestatud ka teistest seadustest tulenevate kohustuste rahaline vajadus ja osaliselt TTJA e-teenuste infosüsteemi loomise arendusvajadus?</p>	<p>võimalust kasutada ESA pakutavaid teenuseid kosmoseobjektide menetlemiseks.</p> <p>Eelnõu kuludesse on arvestatud ühekordne e-teenuse arendamise kulu, mis katab nii seadusest tulenevad kui ka seotud kohustused.</p>
4.	Siseministeerium (SiM)	<p>1. Eelnõu on pealkirjastatud „Kosmoseseadus“. Samas reguleeritakse pigem tegevust kosmoses kui kosmost ennast, sh nt ei ole selge ka kust maalt algab kosmos, küll aga räägitakse Maa orbiidist jmt. Kas on kaalutud eelnõu pealkirjastada nt „Kosmosetegevuse seadus“, mis annab paremini edasi eelnõu sisu.</p>	<p>Arvestatud. Täiendus on läbivalt sisse viidud.</p>
		<p>2. Eelnõukohase seaduse eesmärk on suunatud majanduse, teaduse ja tehnoloogia arengule. Vaieldamatult need tegevused on olulised, kuid seaduse eesmärgist peab selgemalt esile tulema kosmosetegevuse osa nende valdkondade arengus. Praegu on juhitud tähelepanu üksnes kosmosetegevuse ohutusele. Samuti peaks seaduse eesmärgina olema lisaks loetletud valdkondade arengule ka turvalisuse ja julgeoleku tagamine. Paljude kosmoses tehtavate arenduste eesmärk on sõjaliste või mittesõjaliste võimete arendamine teiste riikide julgeoleku mõjutamiseks. Seega kui käsitleda „kosmose“ keskkonda, võiks kaaluda kõigi seal toimuvate tegevuste katmist või adresseerida neid eriseadustes. Arusaamatu on ka „kosmose“ jurisdiktsioon. Kas seda käsitletakse nagu avamerd, süvamerd või õhudomeeni? Probleemaatika on sarnane, et kuigi seal võib esineda mittesõjaline oht, siis tegelikud võimed ohu maandamiseks on ainult kaitseväl. Tekib küsimus, kaitseväge volitustest rahuajal jne. Kui seadus näeb ette võimalusi julgeoleku tagamiseks, võiks kaaluda ka selle eesmärgina käsitlemist.</p>	<p>Nõustatakse julgeoleku tagamise aspektiga, kuid pigem hoiduks seaduses julgeoleku aspektidele rõhumisele.</p> <p>Kosmosetegevuse seadus rakendab ÜRO avakosmoselepet, mis rõhub rahumeelsele tegevusele.</p> <p>Seadus ei reguleeri kosmosetegevuse sisu.</p>
		<p>3. Eelnõu §-s 4 on toodud terminid. Normitehnika käsiraamatu kohaselt (lk 67) kui loetelu järjekord ei ole sisupõhine, siis on korrektne esitada pikem loetelu tähestikulisel järjekorras. Kui see on sisupõhine, siis tuleks seda seletuskirjas vastavalt selgitada.</p>	<p>Arvestatud.</p>
		<p>4. Eelnõus kasutatakse sõnu „valeteave“ (§ 12 lg 3), „tegelikkuusele mittevastavad andmed“ (§ 19 lg 3), „eksitavad andmed ja valeandmed“ (§ 25 lg 1 p 1 ja § 26 lg 1 p 1).</p>	<p>Arvestatud.</p>

<p>Palume täpsustada, kas nende mõistete sisu on erinev või kattuv. Viimasel juhul kasutada läbivalt samu sõnu.</p>	
<p>5. Eelnõus on keeldumise alused, mis on seotud ohuga Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule, riigikaitseobjektile, avalikule korrale, samuti riskiga suurendada rahapesu või terrorismirahastamise riski – usaldusväärsuse hindamise kriteeriumeid (§ 12 lg 3 p 7), tegevusloa andmisest keeldumise § 19 lg 2 p 6), kehtetuks tunnistamise (§ 25 lg 1 p 6), registreerimisest keeldumise (§ 37 p 4), üleandmise (§ 40 lg 4 p 4 ja § 41 lg 2 p 2) aluseid. Samas ei ole eelnõus välja toodud, kes neid riske hindab, kas hindaja on Kaitsepolitseiamet (edaspidi <i>KAPO</i>), Välisluureamet (edaspidi <i>VLA</i>), Rahapesu Andmebüroo või riigikaitseobjekti valdaja. Eelnõu seletuskirja kohaselt (lk 70-71) hakkab taustakontrolle teostama Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi <i>TTJA</i>). Mõjude osas on seletuskirjas märgitud, et „<i>pädev asutus kosmosetegevusloamenetluses ja/või järelevalve käigus peab saama hinnata, kas käitaja, kosmoseobjekti omanik ja/või kosmosetegevus tervikuna on ohutu, järgib õigusaktides sätestatud põhimõtteid ja nõudeid ega ei kujuta endast ohtu Eesti riigi julgeolekule ega avalikule korrale. Kosmoseobjektide ja kosmosetegevuslubade register aitab eelnimetatud ülesandeid ja eesmärke täita.</i>“ (lk 68). TTJA-l puudub pädevus hinnata siseriiklike ja EL riikide vastu suunatud julgeolekuohte. Julgeolekuohte hindavad KAPO ja VLA. Juhime tähelepanu, et kui kosmoseseaduse alusel peaks suurenema KAPO töökoormus, siis tuleb mõjude osa vastavas osas koostöös Siseministeeriumi ja KAPOga täiendada. Seejuures hinnata, kui suures osas eeldab eelnõus kajastatu täiendavate ressursside eraldamist.</p>	<p>Märkusega arvestatud ning lisatud eelnõusse § 54–56, mis sätestavad koostöö teiste asutustega.</p>
<p>6. Eelnõu § 29 annab volituse ministrile määruse kehtestamiseks, kuid volitusnormi ulatus on täpsemalt sisustamata. Arvestada tuleb asjaoluga, et lisaks lubade ja menetlusandmetele töödeldakse ka isikuandmeid. Lisaks tuleb selguse huvides piiritleda kõnealuse paragrahvi lg 2 p 2 toodud eesmärgi. Praegune sõnastus (rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustuste täitmine) on liiga laia tõlgendusvõimalusega.</p>	<p>Märkusega arvestatud. Endist eelnõu § 29 on muudetud ning lisatud registri pidamise eesmärgid ja registri pidamise kord. Sääraselt on volitusnorm selgemalt sisustatud.</p>
<p>7. Eelnõu §-s 30 on reguleeritud registri arhiivi. Märgime, et kustutatud andmeid ei ole võimalik arhiivi kanda ja säilitada. Tõenäoliselt on silmas peetud, et pärast 30 aasta möödumist kantakse andmed registris arhiivi. Samas on selgusetu, kui kaua andmeid arhiivis säilitatakse. Registri põhimäärusest nähtub, et sinna kantakse ka isikuandmeid, mistõttu peab olema seaduses sätestatud kindel tähtaeg vähemalt isikuandmete säilitamisele. Arusaamatu on ka § 30 teise lause sisu, seega palume hinnata selle vajalikkust.</p>	<p>Märkusega on arvestatud. Eelnõu § 30 (nüüd § 34) on muudetud ning täpsustatud vastavalt kommentaaridele.</p>

5.	Sotsiaalministeerium (SoM)	<p>8. Eelnõu § 50 reguleerib, milline asutus millist järelevalvet võib teostada. Eelnõu § 3 sätestab, et TTJA on selles seaduses nimetatud kui pädev asutus. Eelnõu § 51 näeb ette pädeva asutuse õiguse saada teavet järelevalve teostamisel. Kuna pädev asutus on TTJA, siis palume hinnata, kas Transpordiametil ja Riigi Infosüsteemi Ametil ei ole õigus saada teavet, kui nad teostavad järelevalvet oma pädevuse piires. Palume seletuskirja täiendada või eelnõus määratluse „pädev asutuse“ asemel kasutada korrakaitseorgan.</p>	Märkusega on arvestatud ning lisatud lõiked 4 ja 5. Nende järgi on võimalik koostöös TTJA-ga teistel asutustel järelevalvet teostada.
		<p>9. Eelnõu § 52 annab pädevale asutusele õiguse kasutada riikliku järelevalve erimeetmeid. Eelnõus toodu kohaselt võib erimeetmeid kohaldada üksnes TTJA, mistõttu palume ka seletuskirjas selgelt esile tuua, et erimeetmeid selle seaduse alusel ei saa kohaldada Transpordiamet. Samuti palume hinnata kõikide meetmete vajalikkust. Näiteks on eelnõus praegu ilma välistusteta lubatud korrakaitseaduse §-s 48 sätestatud isiku läbivaatus, sh isiku keha ja kehaõõnsuste läbivaatamine. Palume hinnata, kas see on eesmärgipärane ja asjakohane.</p>	Märkusega arvestatud ning seletuskirja täiendatud. Samuti on eemaldatud mh isiku läbivaatuse õiguse vastavast sättest.
		<p>10. Eelnõu §-s 59 nähakse ette väärteokoosseis kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest. Samas kriminaliseeritakse tegevusloata kosmosetegevus (vt karistusseadustiku (edaspidi <i>KarS</i>) § 372 lg 2 p 3 muudatus). Kehtiva KarS § 372 lg-s 1 on kuriteoks majandustegevus valdkonnas, mille kohta kehtis erikeeld või majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse alusel kohaldatud majandustegevuse keeld, samuti tegevusloata tegutsemise eest valdkonnas, kus tegevusluba on nõutav. Palume täpsustada, millal on tegemist väärteo ja millal kuriteoga?</p> <p>Märgime, et lisatud registri põhimäärusega tutvume põhjalikult siis, kui see esitatakse eelnõuna kooskõlastamisele.</p>	Märkusega on arvestatud ning eelnõust mainitud säte eemaldatud.
		<p>Ettepanek 1: §-s 2 viide KeÜS-le.</p> <p>Rakendusakt – andmekogu</p> <p>§ 15 lg 2 ja 3 – isikuandmete avaldamist ei saa reguleerida rakendusaktis (eraelu riive – seaduses) ja teiseks, mis on kinni ehk ei kuulu avaldamisele, tuleneb juba AvTSist (§ 35), seega seda ei pea siin samuti kordama. Õigus avaldada peab tulenema üldviitena siis seaduse §-s 29 (vt meie TTKSi näidet arstide osas või siis nt spordiseadusest toetust ja võitjate andmed vms).</p>	<p>Kommentaariga nõustutakse. Lisatud viide KeÜS-ile ka eelnõu § 2 lg-sse 6. Samuti on täpsustatud vastava viite juures, et KeÜS-i kohaldades tuleb võtta arvesse eelnõust tulenevaid erisusi.</p> <p>Kosmoseobjektide ja kosmosetegevuslubade registri põhimääruse § 15:</p>

			Kosmosetegevuse seaduses on andmekogule volitusnorm (§ 29). Samuti on reguleeritud eelkõige kosmosetegevuse seaduse §-s 14 ja 15, mis andmed tuleb loa menetluse käigus pädevale asutusele anda. Andmed esitatakse registri kaudu.
6.	Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liit (EKTL)	<p>EKTL esindaja osales eelnõu ettevalmistamise töörühma kohtumistel. Arutelude käigus tehti olulisi samme tasakaalustatuma ja läbimõelduma teksti suunas, kuid siiski on lahendamata jäänud mõned küsimused, mida EKTL esindaja ka kohtumiste jooksul esile tõstis. Toome välja mõned peamised probleemkohad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kosmoseobjekt <p>Kosmoseobjekti definitsiooni sõnastus eelnõus ei ole üheselt mõistetav. Praegune sõnastus jätab mulje, et satelliidi alamsüsteemid või last võivad olla eraldiseisvad kosmoseobjektid, millele kosmoseseadus kohaldub. Kosmoseseaduse töörühmas jõudsime järeldusele, et alamsüsteemid või last ei ole eraldiseisvad kosmoseobjektid kosmoseseaduse mõttes, kuid kosmoseobjekti definitsiooni sõnastus ei anna seda selgelt ja üheselt mõistetavalt edasi. Palume definitsioon ümber sõnastada selliselt, et see oleks lugejale õigesti ja üheselt mõistetav.</p>	Teemat on analüüsitud põhjalikult. Eelnõus muudatust ei tehta.
		<ul style="list-style-type: none"> • Kindlustus <p>Kindlustajad maksid 2023. aastal välja hüvitisi suuremas summas kui nad kogusid kindlustusmakseid. See on põhjustanud kosmoseobjektide kindlustusmaksete hüppelise tõusu. Eesti seaduse eelnõu on kindlustuse teemal võtnud eeskuju mõne teiste riikide seadustest ning määranud minimaalseks vastutuskindlustuse summaks 60 miljonit eurot.</p>	Eelnõu § 24-25 sätestatud erandeid on kohendatud ning laiendasime missioone, mille puhul on käitaja kindlustuskohustusest vabastatud.

<p>Kõrgema riskitasemega kosmoseobjektide puhul on kindlustus hädavajalik ja oluline ka käitleja seisukohalt, kuid teema käsitlemine eelnõus tuleks paremini läbi mõelda.</p> <p>Satelliitide omanike ja käitajate jaoks on praktikas väga oluline aastase kindlustusmakse suurus. Paari aasta eest võetud kindlustuspakkumise kohaselt oli aastane kindlustusmakse viiekohaline summa, kuid viimase pakkumise kohaselt on see tõusnud kuuekohaliseks. Fikseeritud minimaalse vastutuskindlustuse summa seadusesse kirjutamine võib tekitada olukorra, kus meie ettevõtete võimalused kosmoses tegutsemiseks sõltuvad oluliselt kindlustusturu hetkeseisust, mille kõikumisi on raske prognoosida.</p> <p>Vähemalt 60 miljoni euro ulatuses kindlustamist nõuab ka Soome, kuid ühe erandina on võimalik kindlustuskohustusest vabastada madala riskitasemega missioone. Teise erandina on võimalik kindlustamisest vabastamine juhul kui mõni muu kindlustus katab olulises osas operaatori ja riigi vastutust. Teised kindlustuse alammäära sätestanud riigid on seega jätnud endale paindlikkust, mida soovitame ka Eesti seaduses teha. Levinud on kindlustusnõude sidumine missiooni riskitasemega. Teise variandina võiks kaaluda minimaalse kindlustussumma vähendamist, kuid pole selge, mil määral selline muutus kindlustusmakset praktikas mõjutaks.</p> <p>Kui alates ESTCube-1 tudengisatelliidi missioonist on Eesti ühiskonnas juurutatud suhtumist, et kosmoses tegutsemine on jõukohane igaühele ja seda saab teha olemata väga rikas, siis näiteks kuuekohalise kindlustusmakse tasumine igal aastal seaks sellele entusiasmile piiri. Arvestades, et praegu Eestis kosmosemissioone ettevalmistavad ettevõtted on vähem kui 10-20 töötajaga ambitsioonikad iduettevõtted, oleks väga suurte kindlustusmaksete tasumine kahtlemata rahaliselt väga suur väljakutse. Eriti keeruline oleks kindlustusnõude täitmine tudengite arendatud satelliitidel, ning siiani on kõiki Eesti kosmosesse jõudnud satelliite arendatud ja käitatud just tudengite ja ülikoolide koostöös.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Taotlusele lisatavad dokumendid 	<p>Analüüsitud. Eelnõu § 15 muudetud vastavalt Justiitsministeeriumi sisendile.</p>

		<p>§ 15 lõike 2 kohaselt lisatakse kosmosetegevusloa taotlusele sise-eeskirjad. Juhul, kui siin on mõeldud ainult paragrahvis 10 kirjeldatud sise-eeskirju, võiks siin olla juures viide vastavale paragrahvile.</p> <p>Sama paragrahvi lõike 5 kohaselt lisatakse taotlusele: andmed, mis tõendavad võrgu- ja infosüsteemi ning kosmosetegevuse juhtimiskeskuse turvalisuse tagamist vähemalt küberturvalisuse seaduses sätestatud ulatuses seoses kavandatava kosmosetegevusega. Millisel kujul andmed seda tõestada võiksid? Kas pädev asutus TTJA peab olema võimeline neid andmeid tõlgendama, et hinnata vastavust küberturvalisuse seadusele? Samuti nõuab sise-eeskirjades sama temaatikaga tegelemist § 10 lõige 2 punkt 4. Kas ei ole siin tegemist samade andmete topelt küsimisega? Teeme ettepaneku § 15 lõike 5 kustutamiseks.</p>	
		<p>• Üleminekusätted</p> <p>§ 62 lõige 1 kohustab isikuid, kes on kosmoseobjekti juba kosmosesse lennutatud, esitama registreerimistaotluse seaduses sätestatud korras. Kuna kunagi minevikus satelliidi üles saatnud organisatsioonid ei saanud näha ette sellise kulu tekkimist, tundub ebaõiglane neilt selle kulutuse tegemist nüüd nõuda, eriti arvestades, et mõned nendest satelliitidest ei ole orbiidil ja ükski ei ole hetkel opereeritav. Soovitame minevikus üles saadetud satelliitide registreerimise riigilõivust vabastada.</p> <p>Kokkuvõte: Kosmoseseadus muudab kosmoses tegutsemise ettevõtete ning ka riigi jaoks varasemast keerulisemaks ja kallimaks, kuid samas aitab tagada riskide maandamist nii missiooni kui ka riigi jaoks. Eesti ettevõtted on huvitatud kosmoses tegutsemisest ning tervitame kosmoseseaduse koostamist. Praegune tekst vajab põhjalikku analüüsi ning mitmete ülal mainitud muudatuste tegemist.</p>	Märkusega on arvestatud ning kõnealune säte on eemaldatud.
7.	Tudengisatelliidi SA	<p>Ettepanekud §20 tingimuste osas:</p> <p>1) Kui soov on rõhuda teadus- ja arendustegevuse eesmärki siis pakuks me välja midagi järgnevat:</p>	Analüüsitud. Erandit on eelnõus ümber sõnastatud vastavalt eri osapoolte tagasisidele.

		<p>"Selleks, et kindlustada, et kosmoseobjekti lennutatakse teadus- ja arendustegevuse eesmärgil tuleb satelliidi tiimi poolt avaldada vähemalt üks ETIS kategooria 1.1. or 3.1 artikkel enne raketistarti ja üks selline artikkel missiooni lõpetamisel, kus kirjeldatakse missiooni teadus- ja arendustegevuse tulemusi." https://www.etis.ee/Portal/Classifiers/Index/28?</p> <p>2) Kui soov on rõhuda sellele, et missioonid oleks ohutud (et poleks ntks vaja kindlustust) siis pakuks me välja midagi järgnevat: <i>"Pädev asutus võib kohaldada erandeid kui esitatakse tõendeid, et kokkupõrke oht lennutatava kosmoseobjekti ja teise orbiidil oleva kosmoseobjekti vahel on väiksem kui 1 / 1000 terve kosmosetegevuse jooksul ja tõenäosus, et kosmoseobjekt või selle osad ei põle täielikult atmosfääris on väiksem kui 1 / 10 000"</i></p>	
8.	Riigikantselei	<p>Kosmose jurisdiktsiooni piiri määratlemine:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eelnõu § 2 lg 1: kust läheb EV jurisdiktsiooni piir? Mis kõrguselt? 2. Eelnõu § 4: mis on kosmos ja kust algab kosmos (seaduse mõistes)? 3. Eelnõu § 50 lg 2: kuna seaduse järgi puudub määratlus, kust algab kosmos, siis jääb hägusaks. 	<p>Kosmose piiri ei ole võimalik ammendavalt määrata. Sätet tuleb tõlgendada mõistlikult ning õhuruumi tavapärase arusaama järgi. Tehnika arengu kiirust ja kättesaadavust ning julgeoleku kaalutluse aspektidest lähtuvalt ei ole mõistlik kosmose piiri seaduses defineerida. Seda ei ole teinud ka teised riigid. Teema on leidnud põhjalikku käsitlust tööruhmas. Vt täpsemaid selgitusi seletuskirjas.</p>
		<ol style="list-style-type: none"> 4. Eelnõu § 2 lg 3: imelik norm, konfliktinormid on tavalised ei pea neid eraldi mainima. Seaduse alusel antud norm ei saa seadusest üle sõita. Miks ainult valitsusasutuste puhul selline klausel? 	<p>Arvestatud osaliselt. valitsusasutuste asemel nüüd viide riigiasutustele. Sätte eesmärk on rõhutada riigi õigust kohaldada julgeoleku-, kaitse- või muudel sarnastel erieesmärkidel muudest</p>

	<p>seadustest tulenevat erikorda. Kuigi praegu selliseid eriregulatsioone kehtestatud ei ole, tagab norm võimaluse kosmosetegevuse seaduse kohaldamist vajadusel piirata, vältimaks olukordi, kus üldnorm takistaks riigi erihuvidest lähtuvat tegutsemist.</p>
5. Eelnõu § 4: mis on kosmos ja kust algab kosmos (seaduse mõistes)?	<p>Kosmose piiri ei ole võimalik ammendavalt määrata. Sätet tuleb tõlgendada mõistlikult ning õhuruumi tavapärase arusaama järgi. Tehnika arengu kiirust ja kättesaadavust ning julgeoleku kaalutluse aspektidest lähtuvalt ei ole mõistlik kosmose piiri seaduses defineerida. Seda ei ole teinud ka teised riigid. Teema on leidnud põhjalikku käsitlust tööühmas.</p>
6. Eelnõu § 4 p 4: seda pole vaja eraldi defineerida. Omand on juba AÕSis olemas.	<p>Analüüsitud aga selguse huvides jätame eelnõu § 4 lg 4 muutmata.</p>
7. Eelnõu § 5: kas KorSi, KeÜSi, TNVSi jm seaduste ohumääratlusest ei piisa?	<p>Analüüsitud. Jätma eelnõu muutmata. Kosmosevaldkonna eripärast tulenevalt nähakse vajadust kosmosetegevusele kehtiv ohutuspõhimõte eraldi välja tuua.</p>

8. Eelnõu § 6 ja § 7 põhimõtted: tuleks kaaluda, kas ka nende määratlemisest siin seaduses võiks loobuda. Eelnõu § 6: ka kliimakindla majanduse seadus sisaldab mahukat printsiipide korpust. Võimalusel ära jätta, sest seadused kohalduvad ka ilma, et teised seadused neile viitama peaks. Ressursside säästliku kasutamise põhimõte tuleneb ka näiteks KeÜSist. EN §7: Asjatundlikkust kui üldpõhimõtet võib eeldada ka kõigi teiste seadmete käitamisel ja tegevuste tegemisel.	Analüüsitud. Kuna eelnõu reguleerib spetsiifiliselt kosmosetegevust, siis on selguse huvides jäetudeelnõu § 6 sisse. § 7 on eemaldatud.
9. Eelnõu § 6 ning § 7: kaaluda, kas ka nende määratlemisest siin seaduses võiks loobuda. Ressursside säästliku kasutamise põhimõte tuleneb ka näiteks KeÜSist. Asjatundlikkust kui üldpõhimõtet võib eeldada ka kõigi teiste seadmete käitamisel ja tegevuste tegemisel.	Analüüsitud. Selguse huvides jäetaks eelnõusse § 6. § 7 on välja jäetud.
10. Eelnõu § 10 lg 2: kas mingi ettevõtte sise-eeskirja peab seaduses ette kirjutama? Kas ei oleks loogilisem, et näiteks minister kehtestab need seaduse alusel kõigile?	Teemat on põhjalikult analüüsitud ja on otsustatud eelnõud selles vaates mitte muuta.
11. Eelnõu § 10 lg 2 p 5: liiga üksikasjalikuks ei lähe? 12. Eelnõu § 10 lg 3: ebavajalik.	Küsimust analüüsitud põhjalikult. Selguse huvides on selline detailsuse aste vajalik.
13. Eelnõu § 10 lg 2 p 6: kas ei peaks tulema nimetatud seadustest endist?	Märkus arvesse võetud ja eelnõud muudetud vastavalt.
14. Eelnõu § 10 lg 4: eelnev loetelu oli ka juba päris üksikasjalik.	Teemat on põhjalikult analüüsitud ja eelnõud selles vaates ei muudeta. Paindlikkuse huvides on volitusnormi vaja.
15. Eelnõu § 12 lg 3 p 4: see on ju I astme kuritegu (KarS §-d 4 ja 237), seega pole mõtet korrata. Vt üle ka teised.	Eelnõu § 12 muudetud vastavalt Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Kaitseministeeriumi sisenditele.

16. Eelnõu § 12 lg 3 p 7: oht avalikule korrale võib olla ka väga leebe rikkumine (KorS § 5).	Nüüd § 12 lg 4 p 6. Eelnõu sõnastust ei muudeta, kuna sarnane regulatsioon on kasutusel ka nt VUHS § 10 lõike 2 punktis 5 ning on praktikas toimiv.
17. Eelnõu § 12 lg 5: kõlab natuke halvasti. Pigem siis äkki niipidi, et valitsusasutuste puhul eeldatakse usaldusväarsust?	Eelnõu § 12 muudetud vastavalt Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Kaitseministeeriumi sisenditele.
18. Eelnõu § 21: pädeval asutusel on siin päris suu otsustusvabadus. Lõikes 2 on küll kriteeriumid, aga ikkagi päris tähelepanuväärne.	Analüüsitud. Eelnõu § 21 muudetud vastavalt Justiitsministeeriumi sisendile.
19. Eelnõu § 50 lg 2: kuna seaduse järgi puudub määratlus, kust algab kosmos, siis jääb hägusaks.	Kosmose piiri ei ole võimalik ammendavalt määrata. Sätet tuleb tõlgendada mõistlikult ning õhuruumi tavapärase arusaama järgi.
20. Eelnõu § 63: § 20 lõikes 1 oleks täpne.	Eelnõud vastavalt muudetud.